

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повна найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»
ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ В МІЖНАРОДНІЙ
МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ**

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Міжнародні економічні відносини
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи МЕВз-41
Синьчук Дарина Олександрівна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Баула Олена Вікторівна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
« » 2025 р.
Гарант освітньої програми:
д.е.н., професор
Лютак Олена Миколаївна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра міжнародних економічних відносин

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 29 Міжнародні відносини

Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини

Освітня програма: Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин _____ к.е.н., доцент Олена БАУЛА

« _____ » _____ 2025 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Синьчук Дарині Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: Глобальні тренди в міжнародній міграції робочої сили

Керівник роботи: к.е.н., доцент Баула Олена Вікторівна

затвержені наказом закладу вищої освіти від «28» грудня 2024 року № 485/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «03» червня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, що висвітлюють теоретичні основи та прикладні аспекти міжнародної трудової міграції; нормативно-правові акти та міжнародно-правові документи, що регулюють міграційні процеси на національному та глобальному рівнях; статистичні та аналітичні матеріали міжнародних організацій, зокрема Групи Світового банку, Міжнародної організації праці (МОП), Міжнародної організації з міграції (МОМ), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР); офіційні доповіді та звіти профільних державних органів і міністерств, інших урядових структур країн-донорів і реципієнтів трудової міграції; публікації у фахових періодичних виданнях та тематичних інтернет-ресурсах, які висвітлюють сучасні тенденції й виклики глобального ринку праці та міграційної політики.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити): ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ. 1.1. Міжнародна трудова міграція в контексті глобалізаційних процесів. 1.2. Глобалізація як чинник трансформації традиційних моделей трудової міграції. РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ. 2.1. Динаміка та географічна структура міжнародної трудової міграції. 2.2. Основні чинники, що формують сучасні міграційні потоки. 2.3. Вплив глобальних криз на динаміку трудової міграції. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.

5. Перелік графічного матеріалу: Лист 1. Мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження. Лист 2. Основні теорії трудової міграції. Лист 3. Позитивні риси та виклики міжнародної трудової міграції. Лист 4. Вплив глобалізації на світовий ринок праці. Лист 5. Країни-реципієнти (ТОП-10 за результатами 2023 р.) за показником чистої міграції, тис. осіб. Країни-донори (ТОП-10 за

результатами 2023 р.) за показником чистої міграції, тис. осіб. Лист 6. Основні показники та дані про міграцію у 2000 та 2024 роках. Лист 7. Зміни у кількості міжнародних мігрантів за регіонами світу у 1990 та 2024 роках. Лист 8. Ключові чинники, що спонукають до трудової міграції. Ключові чинники, що спонукають до трудової міграції. Лист 9. Ключові чинники, що спонукають до трудової міграції. Лист 10. Висновки. Лист 11. Пропозиції.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	доцент Баула О.В.		
<i>Аналітичний розділ</i>	доцент Баула О.В.		
<i>Висновки та пропозиції</i>	доцент Баула О.В.		
<i>Нормоконтроль</i>	доцент Баула О.В.		

7. Дата видачі завдання 28.12.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 28.12.2024</i>	
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної теми</i>	<i>до 16.01.2025</i>	
3	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 14.02.2025</i>	
4	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 14.03.2025</i>	
5	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 11.04.2025</i>	
6	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.04.2025</i>	
7	<i>Формування додатків</i>	<i>до 02.05.2025</i>	
8	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 09.05.2025</i>	
9	<i>Попередній захист кваліфікаційної роботи бакалавра</i>	<i>до 16.05.2025</i>	
10	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 23.05.2025</i>	
11	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 28.05.2025</i>	
12	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 03.06.2025</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Синьчук Д.О.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

Баула О.В.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Синьчук Д.О. Глобальні тренди в міжнародній міграції робочої сили. Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел.

У кваліфікаційній роботі бакалавра досліджено теоретико-методологічні підходи до вивчення міжнародної трудової міграції в умовах глобалізації, а саме: розглянуто особливості міжнародної трудової міграції в контексті глобалізаційних процесів, охарактеризовано глобалізацію як чинник трансформації традиційних моделей трудової міграції. Проведено оцінку сучасних глобальних тенденцій у сфері міжнародної трудової міграції, зокрема: досліджено динаміку та географічну структуру міжнародної трудової міграції; розглянуто основні чинники, що формують сучасні міграційні потоки, а також вплив глобальних криз на динаміку трудової міграції.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження сучасних глобальних трендів у сфері міжнародної міграції робочої сили, аналіз основних чинників, що впливають на формування та трансформацію міграційних потоків, а також оцінка соціально-економічних наслідків трудової міграції у контексті глобалізації та кризових явищ світового масштабу.

Об'єкт дослідження: міжнародна міграція робочої сили як соціально-економічне явище в умовах глобалізації.

Предмет дослідження: сучасні глобальні тренди, особливості, чинники та наслідки міжнародної міграції робочої сили в контексті світової економіки.

Методологічна база дослідження: сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема аналіз і синтез, індукція і дедукція, порівняльний аналіз, історичний метод, метод системного підходу, а також статистичні методи обробки й інтерпретації даних.

Теоретичні висновки та практичні рекомендації кваліфікаційної роботи можуть бути застосовані при формуванні державної міграційної політики, розробці стратегій управління трудовою міграцією, а також у діяльності міжнародних організацій, аналітичних центрів та роботодавців для прогнозування міграційних потоків і вирішення проблем, пов'язаних із міжнародною мобільністю робочої сили.

Загальний обсяг роботи 58 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 7 рисунків, додатки. Список використаних джерел включає 48 позицій.

Ключові слова: міжнародна міграція, робоча сила, трудова міграція, глобалізація, міграційна політика, міграційні потоки, мігранти, ринок праці, транснаціональні процеси.

ANNOTATION

Synchuk D.O. Global Trends in International Labor Migration. Manuscript.

Bachelor's qualifying thesis of the OP «International Economic Relations» specialty 292 International Economic Relations. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, two sections, conclusions and proposals, a list of used sources.

The bachelor's qualification work explores theoretical and methodological approaches to the study of international labor migration in the context of globalization, namely: the features of international labor migration in the context of globalization processes are considered, globalization is characterized as a factor in the transformation of traditional models of labor migration. An assessment of modern global trends in the field of international labor migration is carried out, in particular: the dynamics and geographical structure of international labor migration are studied; the main factors shaping modern migration flows, as well as the impact of global crises on the dynamics of labor migration are considered.

The purpose of the qualification work is a comprehensive study of modern global trends in the field of international labor migration, an analysis of the main factors influencing the formation and transformation of migration flows, as well as an assessment of the socio-economic consequences of labor migration in the context of globalization and global crisis phenomena.

Object of research: international labor migration as a socio-economic phenomenon in the context of globalization.

Subject of the study: modern global trends, features, factors and consequences of international labor migration in the context of the world economy.

Methodological basis of the study: a set of general scientific and special methods of cognition, in particular analysis and synthesis, induction and deduction, comparative analysis, historical method, method of systems approach, as well as statistical methods of data processing and interpretation.

Theoretical conclusions and practical recommendations of the qualification work can be applied in the formation of state migration policy, development of labor migration management strategies, as well as in the activities of international organizations, think tanks and employers to forecast migration flows and solve problems related to international labor mobility.

The total volume of the work is 58 pages. The work contains 5 tables, 7 figures, appendices. The list of sources used includes 48 items.

Keywords: international migration, labor force, labor migration, globalization, migration policy, migration flows, migrants, labor market, transnational processes.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	10
1.1. Міжнародна трудова міграція в контексті глобалізаційних процесів	10
1.2. Глобалізація як чинник трансформації традиційних моделей трудової міграції	17
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ	25
2.1. Динаміка та географічна структура міжнародної трудової міграції	25
2.2. Основні чинники, що формують сучасні міграційні потоки	34
2.3. Вплив глобальних криз на динаміку трудової міграції	41
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

У сучасних реаліях глобалізація суттєво змінює структуру світового ринку праці, спричиняючи активізацію міжнародної трудової міграції. Цей процес має як переваги, так і недоліки для як країн-джерел міграції, так і для держав, що приймають мігрантів. З одного боку, трудова міграція сприяє економічному зростанню, розширює ринок праці та стимулює обмін професійними знаннями й досвідом між державами. Вона також виступає важливим елементом забезпечення мобільності трудових ресурсів, що дозволяє компенсувати кадровий дефіцит у певних галузях. Проте з іншого боку, зростання міграційних потоків породжує низку складних проблем. Країни-експортери робочої сили зазнають втрат через відтік висококваліфікованих спеціалістів, що може негативно вплинути на темпи їхнього економічного розвитку та поглибити соціальну нерівність. У той же час, країни, які приймають мігрантів, стикаються з викликами інтеграції новоприбулих, забезпечення їх прав та надання соціального захисту. Незважаючи на значний науковий інтерес до питань трудової міграції, багато аспектів, зокрема вплив глобалізаційних процесів на її обсяги, структуру та наслідки для держав із різним рівнем розвитку, залишаються недостатньо дослідженими. Це зумовлює необхідність всебічного аналізу міграційних тенденцій, удосконалення механізмів регулювання та розробки ефективних підходів до управління міграційними потоками в умовах глобальних трансформацій. Вивчення міжнародного досвіду розвитку співробітництва держави та бізнес-спільноти щодо забезпечення проектів соціальної інфраструктури, а також у визначенні умов та виявлення можливості розумного запозичення зарубіжних механізмів, технологій та інструментів партнерства держави та бізнесу, може сприяти ефективному залученню приватного сектору для забезпечення фінансування об'єктів соціальної інфраструктури.

Теоретичну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних (Басва О., Воронко О., Демченко А., Другова Є., Дзеніс О., Шарко Н., Кравець О.,

Литвиненко М., Мульська О., Лугова Є., Омелянчук О., Мішина С., Мішин О., Турло Н., Літвін Є., Гутовська О., Пилипенко А., Тракслер Р., Палінчак М., Стеблак Д., Осіпова Л., Хасцька О., Калиновський А., Зубченко В., Петрова І., Близнюк В., Григоренко В., Срібна Є., Ступницький В., Ступницька Н., Токар В., Гбур З. і т.д.) та зарубіжних (Grossmann V., Lodigiani E., Castles S., Miller M.J., Chen J, Xu Z. Helmut Rainer, Thomas Siedler і т.д.) вчених.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження сучасних глобальних трендів у сфері міжнародної міграції робочої сили, аналіз основних чинників, що впливають на формування та трансформацію міграційних потоків, а також оцінка соціально-економічних наслідків трудової міграції у контексті глобалізації та кризових явищ світового масштабу.

Для досягнення цієї мети окреслено наступні завдання:

- розглянути особливості міжнародної трудової міграції в контексті глобалізаційних процесів;
- охарактеризувати глобалізацію як чинник трансформації традиційних моделей трудової міграції;
- дослідити динаміку та географічну структуру міжнародної трудової міграції;
- розглянути основні чинники, що формують сучасні міграційні потоки;
- дослідити вплив глобальних криз на динаміку трудової міграції.

Об'єкт дослідження: міжнародна міграція робочої сили як соціально-економічне явище в умовах глобалізації.

Предмет дослідження: сучасні глобальні тренди, особливості, чинники та наслідки міжнародної міграції робочої сили в контексті світової економіки.

Методологічна база дослідження: сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема аналіз і синтез, індукція і дедукція, порівняльний аналіз, історичний метод, метод системного підходу, а також статистичні методи обробки й інтерпретації даних.

Інформаційно-аналітичною базою дослідження послужили наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, що висвітлюють теоретичні основи та

прикладні аспекти міжнародної трудової міграції; нормативно-правові акти та міжнародно-правові документи, що регулюють міграційні процеси на національному та глобальному рівнях; статистичні та аналітичні матеріали міжнародних організацій, зокрема Групи Світового банку, Міжнародної організації праці (МОП), Міжнародної організації з міграції (МОМ), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР); офіційні доповіді та звіти профільних державних органів і міністерств, інших урядових структур країн-донорів і реципієнтів трудової міграції; публікації у фахових періодичних виданнях та тематичних інтернет-ресурсах, які висвітлюють сучасні тенденції й виклики глобального ринку праці та міграційної політики.

Теоретичні висновки та практичні рекомендації кваліфікаційної роботи можуть бути застосовані при формуванні державної міграційної політики, розробці стратегій управління трудовою міграцією, а також у діяльності міжнародних організацій, аналітичних центрів та роботодавців для прогнозування міграційних потоків і вирішення проблем, пов'язаних із міжнародною мобільністю робочої сили.

Результати дослідження було опубліковано у матеріалах V Міжнародного науково-практичного семінару «Сучасна парадигма міжнародних економічних відносин в умовах глобальних трансформацій» (Луцьк, 16 травня 2025 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

1.1. Міжнародна трудова міграція в контексті глобалізаційних процесів

Глобалізація стала ключовим чинником трансформації міжнародного ринку праці, істотно змінюючи умови зайнятості, мобільність робочої сили та взаємодію національних економік. Відкритість кордонів, розвиток інформаційних технологій, лібералізація торгівлі та інвестицій сприяли зростанню взаємозалежності країн, що, у свою чергу, вплинуло на характер трудової міграції та структуру попиту на робочу силу. Одним із головних наслідків глобалізації стало збільшення масштабів міжнародної трудової міграції. Трудові ресурси з країн з низьким рівнем життя активно переміщуються до економічно розвинених держав, де існує попит на робочу силу — як низькокваліфіковану, так і висококваліфіковану. Це створює ефект перерозподілу людського капіталу у світовому масштабі [1; 2]. Також глобалізація спричинила уніфікацію трудових стандартів і норм, що частково полегшує процес працевлаштування мігрантів, але водночас посилює конкуренцію на ринку праці. У результаті роботодавці отримують доступ до ширшого спектра трудових ресурсів, а працівники — можливість реалізовувати свій потенціал за межами батьківщини. Однак, попри позитивні аспекти, глобалізація поглиблює й деякі проблеми. Зокрема, країни-донори кадрів часто втрачають висококваліфікованих спеціалістів, що уповільнює їхній розвиток. У країнах-реципієнтах зростає навантаження на соціальну інфраструктуру, виникають труднощі з інтеграцією мігрантів у суспільство, а також напруження на місцевому ринку праці [3]. Таким чином, глобалізація, з одного боку, відкриває нові можливості для міжнародної трудової мобільності, а з іншого — ставить перед країнами нові виклики щодо регулювання та забезпечення справедливих умов праці для всіх учасників глобального ринку.

Дослідження трудової міграції має давню історію й охоплює широкий спектр теоретичних підходів, що відображають різні аспекти та причини міграційних процесів. Різноманіття підходів пояснюється складністю самої природи міграції. Основні теорії трудової міграції можна умовно поділити на мікро- та макрорівневі, кожна з яких акцентує увагу на окремих детермінантах міграційних рішень (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. – Основні теорії трудової міграції

Назва теорії	Характеристика теорії
Класична економічна теорія	Одна з перших спроб теоретичного пояснення трудової міграції пов'язана з неокласичною економікою. Згідно з цією теорією, головною причиною міграції є різниця в рівнях заробітної плати між країнами або регіонами. Люди мігрують з країн з низькими доходами до тих, де оплата праці вища, намагаючись максимізувати власний дохід. Цей підхід розглядає мігранта як раціонального індивіда, який приймає рішення, виходячи з економічних вигод.
Теорія дуального ринку праці	Ця теорія пояснює міграцію не тільки через відштовхувальні чинники в країнах походження, а й через особливості ринку праці в розвинених країнах. У цих країнах сформувався дуальний ринок праці: первинний сектор — із високою оплатою та престижними умовами, та вторинний — із низькою оплатою, нестабільністю та низьким соціальним статусом. Місцеве населення зазвичай не зацікавлене в праці у вторинному секторі, тому на ці позиції активно наймають трудових мігрантів.
Теорія світових систем	Цей підхід виник у межах глобального аналізу економічних відносин. Він трактує міграцію як наслідок глобальної нерівності, створеної колоніалізмом, імперіалізмом та сучасною структурою світової економіки. Міграційні потоки формуються як продовження економічного впливу центрів (розвинених країн) на периферію (країни, що розвиваються). Трудова міграція розглядається тут як невід'ємна частина глобального поділу праці.
Мережеві теорії міграції	Мережеві або соціальні теорії підкреслюють роль міжособистісних зв'язків, спільнот та сімейних контактів у процесі трудової міграції. Коли перші мігранти успішно адаптуються у новій країні, вони створюють соціальні мережі, які знижують бар'єри для наступних мігрантів: забезпечують інформацію, житлом, допомогою з працевлаштуванням. Цей підхід пояснює стійкість міграційних потоків навіть за умов, коли економічна вигода зменшується.
Нова економіка міграції	Ця теорія фокусується не на окремому працівнику, а на домогосподарстві як на одиниці прийняття рішень. Міграція тут розглядається як стратегія диверсифікації доходів та зниження економічних ризиків. Член сім'ї їде працювати за кордон, а решта — отримує фінансову підтримку у вигляді грошових переказів. Таким чином, трудова міграція стає інструментом виживання та економічної стабілізації.
Інституційні та політичні концепції	Останнім часом зростає інтерес до ролі інституцій — як національних, так і міжнародних — у формуванні міграційної політики та регулюванні трудових потоків. Законодавчі обмеження, наявність угод про мобільність, програми легального працевлаштування, система віз та ліцензування значно впливають на характер і масштаби трудової міграції.

Джерело: складено за [4; 5; 6].

Жодна з наведених теорій не дає вичерпного пояснення всьому спектру трудової міграції, проте в сукупності вони формують комплексне уявлення про її природу. Сучасні дослідження дедалі частіше поєднують елементи кількох підходів, намагаючись охопити як економічні, так і соціокультурні, політичні та інституційні чинники. У глобалізованому світі трудова міграція набуває дедалі складнішого та багаторівневого характеру, що вимагає міждисциплінарного аналізу та гнучких управлінських рішень.

Міжнародна мобільність робочої сили є одним із найважливіших аспектів глобалізаційних процесів, які суттєво змінюють ринок праці на глобальному рівні. Цей феномен виник на основі економічних, політичних, соціальних та технологічних змін, які відбулися впродовж останніх десятиліть. Мобільність працівників — це не лише переміщення людей з однієї країни до іншої в пошуках кращих можливостей для роботи, але й частина глобального процесу, що охоплює нові форми праці, зокрема віддалену роботу, цифрову зайнятість, а також гнучкі трудові відносини.

Міжнародна мобільність робочої сили надає великі можливості для країн-реципієнтів, які залучають трудових мігрантів. Завдяки цьому країни зможуть покрити дефіцит робочої сили, зокрема у таких сферах, як медицина, ІТ, інженерія, сільське господарство та будівництво. Міграція висококваліфікованих спеціалістів, зокрема в науково-технічних галузях, дозволяє підвищити рівень інноваційності та конкурентоспроможності економіки [7, с. 114-118; 8, с. 83-87].

Мобільність робочої сили також має безпосереднє економічне значення для країн-реципієнтів, оскільки мігранти вносять значний вклад у розвиток національних економік. Крім того, наявність трудових мігрантів дозволяє знизити витрати для роботодавців на робочу силу та збільшити прибутковість у певних секторах економіки, де місцеве населення не зацікавлене в роботі на низькооплачуваних посадах.

Ще однією важливою можливістю, яку відкриває міжнародна мобільність робочої сили, є обмін знаннями, досвідом та інноваціями. Міграція фахівців і

професіоналів з різних куточків світу дозволяє країнам отримувати доступ до новітніх технологій, бізнес-моделей, практик управління та підприємництва. Це сприяє розвитку глобальних мереж і міжнародних зв'язків, які зміцнюють економічну інтеграцію.

Для самих мігрантів мобільність дає можливість підвищення рівня життя, кращі умови для розвитку кар'єри та особистого зростання. Вони можуть отримати не тільки вищі зарплати, але й доступ до соціальних послуг, освіти та медичного обслуговування на більш високому рівні. Міграція також дозволяє здобути досвід роботи в міжнародних компаніях і розвинути важливі навички, які можуть бути використані у їхній рідній країні або в інших міжнародних проєктах.

Незважаючи на численні можливості, мобільність робочої сили має і значні виклики, що потребують уваги з боку держав, міжнародних організацій та підприємств.

Одним із найбільших викликів для країн-експортерів є відтік висококваліфікованих кадрів до розвинених країн. Міграція молодих талантів, зокрема у сферах науки, технологій, медицини, освіти та інженерії, ставить під загрозу економічний розвиток країн, що розвиваються, адже втрачається важливий людський капітал. Крім того, це зменшує можливості для розвитку інноваційних та наукових досліджень в країнах-донорах, що може привести до загального зниження рівня конкурентоспроможності в глобальному масштабі.

У країнах, що приймають мігрантів, часто виникають проблеми з соціальною інтеграцією, культурною адаптацією та дискримінацією. Мігранти можуть стикатися з обмеженим доступом до висококваліфікованої роботи, обмеженими можливостями для кар'єрного зростання та гіршими умовами праці порівняно з місцевими працівниками. Зокрема, це стосується осіб, які перебувають на тимчасових робочих візах або не мають належного правового статусу.

Різноманітність законодавчих норм, що регулюють трудову міграцію, створює складнощі для міжнародної мобільності робочої сили. У більшості країн трудова міграція контролюється через складні візові та імміграційні процеси,

які можуть бути перепорою для фахівців, що хочуть працювати за кордоном. Залежно від країни, можуть існувати великі різниці в умовах працевлаштування та соціального захисту для мігрантів, що ускладнює їхню інтеграцію.

З розвитком новітніх технологій, зокрема штучного інтелекту та роботизації, деякі традиційні професії зникають або змінюються. Це також впливає на міжнародну мобільність, оскільки зростає попит на нові навички, зокрема в ІТ-сфері, а традиційні робочі місця в індустрії та сільському господарстві можуть зменшуватися. Для мігрантів це створює необхідність адаптації до нових умов праці та підвищення кваліфікації.

Позитивні риси та виклики міжнародної трудової міграції зображено на рис. 1.1.

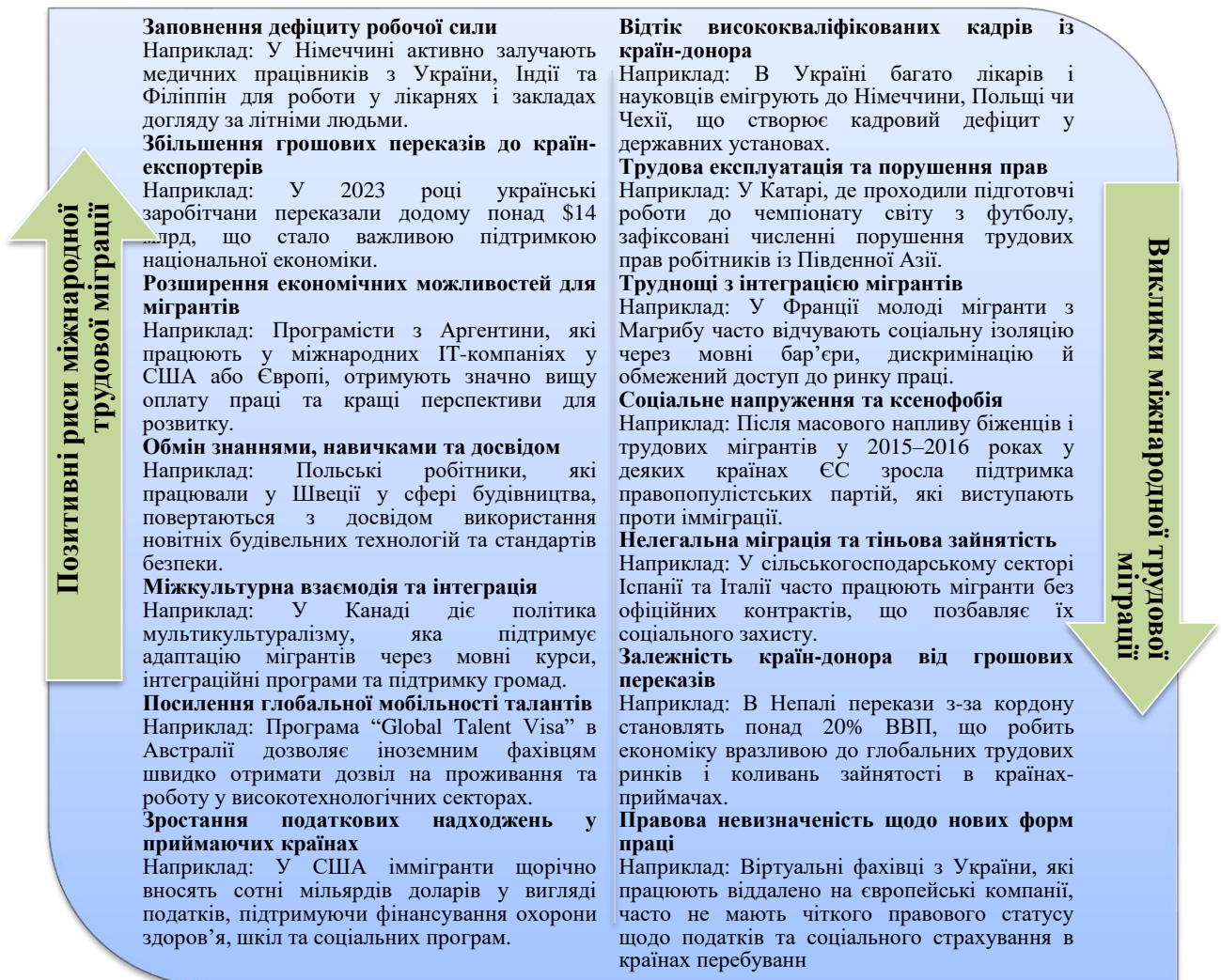

Рисунок 1.1 Позитивні риси та виклики міжнародної трудової міграції

Джерело: складено за [9; 10, с. 78-82; 11, с. 114-119].

Міжнародна трудова міграція має значний потенціал для економічного та соціального розвитку, як для країн-експортерів, так і для країн-реципієнтів. Проте для забезпечення її позитивного впливу необхідно розв'язувати численні виклики, такі як захист прав мігрантів, забезпечення належних умов праці, культурна інтеграція та співпраця між країнами для запобігання негативним наслідкам міграційних процесів.

У майбутньому міжнародна мобільність робочої сили стане ще більш значущою складовою глобального економічного ландшафту. Існує кілька напрямів розвитку, які можуть зменшити ризики і підвищити ефективність мобільності:

— розвиток глобальних стандартів трудових прав: у майбутньому важливо створити і впровадити міжнародні стандарти, що регулюють права працівників незалежно від їхнього громадянства чи місця роботи. Це забезпечить кращий захист прав мігрантів та сприятиме зниженню випадків експлуатації та дискримінації;

— інтеграція цифрових технологій у процеси трудової міграції: використання технологій для спрощення процедур працевлаштування, візових процедур, перевірки кваліфікацій та реєстрації трудових контрактів може значно підвищити ефективність і зменшити корупційні ризики;

— зміцнення міжурядових угод та співпраці: поглиблення міжнародної співпраці та укладання нових угод між країнами щодо управління трудовою міграцією допоможе створити більш прозорі і організовані механізми переміщення робочої сили;

— покращення умов праці для мігрантів: запровадження програм для забезпечення високих стандартів умов праці, що включають соціальний захист, належну оплату та медичне обслуговування для мігрантів, підвищить їхній рівень життя і сприятиме їхній інтеграції в нові суспільства;

— забезпечення рівного доступу до освіти та навчання: забезпечення доступу до навчання і перепідготовки для мігрантів допоможе підвищити їхню кваліфікацію і зробить їх більш конкурентоспроможними на міжнародному

ринку праці, що, в свою чергу, сприятиме кращому економічному розвитку країн;

— створення програм підтримки мігрантів при поверненні на батьківщину: розробка програм для підтримки трудових мігрантів при поверненні до рідної країни, включаючи допомогу в інтеграції назад у соціум і на ринок праці, може зменшити негативний вплив «мозкового відтоку» і забезпечити передачу набутого досвіду;

— посилення політик соціальної інтеграції: країни, що приймають мігрантів, повинні впроваджувати ефективні політики інтеграції, що включають культурну адаптацію, підтримку мовного навчання і сприяння вивченню місцевих звичаїв та законодавства, що дозволить мігрантам швидше адаптуватися до нового середовища;

— розвиток безпечних каналів для міграції: у майбутньому важливо створити більш безпечні та легальні канали для трудової міграції, які зменшать потоки нелегальних мігрантів і ризики, пов'язані з небезпечними подорожами та незаконною діяльністю;

— залучення мігрантів до інноваційних та високотехнологічних галузей: зростання попиту на висококваліфікованих працівників у галузях технологій, науки та інновацій відкриває можливості для трудової міграції з фокусом на спеціалізовані професії, що забезпечить сталий розвиток економік країн;

— вдосконалення політики повернення грошових переказів: розвиток ефективних систем для надходження та використання грошових переказів мігрантів може допомогти стабілізувати економіки країн, що експортують робочу силу, а також сприяти створенню інвестиційних можливостей для розвитку місцевих підприємств.

Отож, у контексті глобалізаційних процесів міжнародна трудова міграція стає одним з ключових факторів, що визначають економічний і соціальний розвиток як окремих країн, так і глобальної економіки в цілому. Вона сприяє мобільності робочої сили, що дозволяє заповнювати дефіцит працівників на ринках праці різних країн, а також збагачує суспільства культурним обміном і

новими ідеями. Проте, разом з позитивними аспектами, такими як зростання економіки, зниження безробіття та передача знань, трудова міграція створює і певні виклики: ризики соціальної ізоляції мігрантів, порушення їхніх прав, а також загрози для стабільності національних ринків праці. Тому, для забезпечення ефективною та етичною міжнародною трудовою міграцією, необхідно впроваджувати ефективні політики, спрямовані на захист прав мігрантів, покращення умов їхньої праці та інтеграції, а також на посилення міжнародної співпраці в управлінні міграційними потоками. В цілому, міжнародна трудова міграція в умовах глобалізації має потенціал значно покращити економічне становище країн та життя окремих людей, за умови врахування всіх її складових і викликів.

1.2. Глобалізація як чинник трансформації традиційних моделей трудової міграції

Глобалізація — це процес всеохоплюючого поглиблення економічних, політичних, соціокультурних і технологічних зв'язків між країнами, який суттєво трансформує структуру та динаміку світового ринку праці. Її вплив на сферу зайнятості є багатограним і проявляється як у відкритті нових можливостей для працівників і роботодавців, так і у виникненні нових викликів та ризиків.

По-перше, глобалізація сприяє розширенню економічної взаємозалежності між країнами. В результаті цього все більше компаній виводять виробництво за межі своїх національних економік, переміщаючи його в регіони з дешевшою робочою силою. Це явище, відоме як делокалізація, дозволяє транснаціональним корпораціям знижувати витрати і збільшувати прибутки, водночас створюючи нові робочі місця у країнах, що розвиваються. У той же

час це часто призводить до скорочення робочих місць у промислово розвинених країнах, особливо у виробничих секторах.

По-друге, глобалізація змінює характер зайнятості. Зростає попит на висококваліфікованих фахівців у сферах ІТ, фінансів, інженерії, медицини та науки. Це стимулює міграцію освічених працівників — явище, яке називають «міграцією талантів» або «відтоком мізків». З іншого боку, країни-реципієнти отримують вигоду у вигляді притоку кваліфікованої робочої сили, що може призвести до дисбалансів у національних ринках праці країн-експортерів.

По-третє, глобалізація значно посилила роль цифрових технологій у сфері зайнятості. Завдяки розвитку інтернету, комунікаційних платформ і онлайн-сервісів з'явилися нові форми праці — віддалена робота, фріланс, гіг-економіка. Це сприяє створенню глобального ринку праці, де працівник з однієї країни може надавати послуги компанії з іншого континенту. Така мобільність створює нові можливості для працівників, однак супроводжується відсутністю соціальних гарантій, нестабільністю доходу та конкуренцією з боку дешевшої робочої сили з інших країн.

Окрім економічного аспекту, глобалізація також має соціально-культурний вимір. Розширення міжкультурних контактів та обмін трудовими ресурсами сприяє культурному збагаченню, однак водночас може викликати соціальні напруги через складнощі інтеграції мігрантів у нове середовище.

Ключові аспекти впливу глобалізації на світовий ринок праці зображено на рис. 1.2.

Таким чином, глобалізація трансформує світовий ринок праці, роблячи його більш відкритим, взаємозалежним та динамічним. Вона стимулює економічне зростання та мобільність робочої сили, але водночас породжує нові ризики — нерівність, нестабільність зайнятості та соціальну вразливість окремих груп. Це вимагає адаптації національних політик і посилення міжнародного співробітництва для забезпечення справедливого та безпечного функціонування глобального ринку праці.

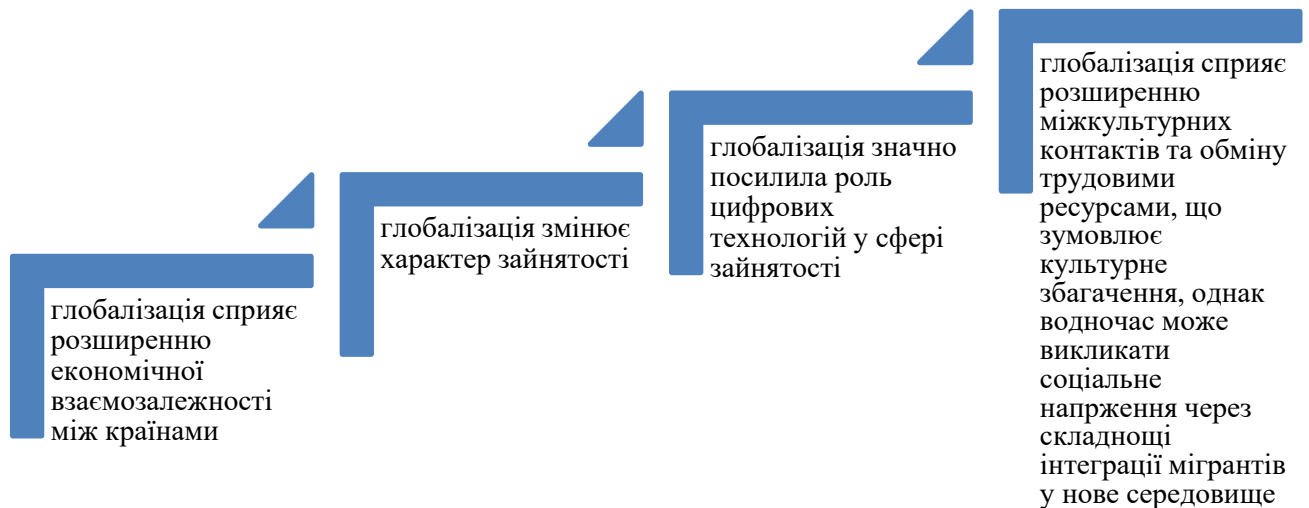

Рисунок 1.2 Вплив глобалізації на світовий ринок праці

Джерело: складено за [12, с. 36-38; 13, с. 74-79; 14, с. 36-41].

Умови глобалізації істотно трансформують традиційні уявлення про трудову міграцію, змінюючи як її характер, так і основні напрямки. Відкритість економік, розвиток транспортної та інформаційної інфраструктури, а також міжнародна інтеграція ринків праці призвели до формування нових тенденцій у переміщенні робочої сили.

1. Від сезонної до структурної та довготривалої міграції

У минулому трудова міграція часто мала сезонний або тимчасовий характер — люди переїжджали на короткий час, щоб заробити гроші й повернутися додому. Проте, з розвитком глобалізаційних процесів все більше працівників залишаються в країнах-реципієнтах на тривалий термін або навіть назавжди. Зростає частка структурної міграції, коли люди змінюють місце проживання через довготривалу відсутність економічних перспектив у рідній країні, війни, екологічні катастрофи або соціальну нестабільність. Внаслідок цього країни з розвинутою економікою стають не лише місцем працевлаштування, а й місцем постійного проживання [15, с. 36].

2. Зміна географії напрямків міграції

Традиційно основними напрямками трудової міграції були розвинені країни Заходу — США, Німеччина, Велика Британія, Франція тощо. Проте, в

умовах глобалізації географія значно розширилась. Сьогодні все більше трудових мігрантів обирають такі регіони, як країни Перської затоки (ОАЕ, Катар, Саудівська Аравія), Східна Азія (Південна Корея, Японія), а також нові країни ЄС (Польща, Чехія, Угорщина). Ці країни активно залучають іноземну робочу силу, компенсуючи дефіцит працівників у промисловості, будівництві, сфері послуг і догляду [16, с. 142-144].

3. Підвищення кваліфікаційних вимог і поява міграції знань

Значну зміну зазнав професійний склад мігрантів. Якщо раніше переважали працівники з низькою або середньою кваліфікацією, то сьогодні зростає міграція висококваліфікованих кадрів — ІТ-фахівців, інженерів, медиків, науковців. Цей процес називають «міграцією знань» або «відтоком мізків», коли країни, що розвиваються, втрачають своїх найосвіченіших громадян, а розвинені — навпаки, зміцнюють свій людський капітал [17, с. 248-251].

У відповідь на ці процеси багато країн запроваджують міграційні програми для залучення талановитих фахівців, пропонуючи пільгові умови для проживання, робочі візи, податкові стимули та програми натуралізації.

4. Гнучкі форми зайнятості та дистанційна трудова міграція

Глобалізація дала поштовх до цифрової трудової міграції — явища, коли працівник фізично залишається в одній країні, але надає послуги або виконує завдання для іноземного роботодавця. Такі працівники часто діють як фрілансери або учасники гіг-економіки, де замовлення виконуються на тимчасовій основі через цифрові платформи. Це відкриває нові можливості для людей у країнах з низьким рівнем зарплат, але водночас позбавляє їх багатьох соціальних гарантій.

5. Посилення регіональної міграції

Крім міжконтинентальної міграції, глобалізація стимулює регіональну мобільність. Наприклад, у межах Європейського Союзу відбувається вільне переміщення робочої сили, що дозволяє громадянам однієї країни працювати в будь-якій іншій країні ЄС без спеціального дозволу. Подібні процеси

спостерігаються і в рамках інших економічних об'єднань — МЕРКОСУР у Латинській Америці, ASEAN у Південно-Східній Азії тощо [1, с. 12].

Глобалізація суттєво трансформувала як характер, так і напрямки трудової міграції. Вона сприяє зростанню мобільності, підвищенню ролі знань та кваліфікації, розширенню географії міграційних потоків і розвитку нових форм зайнятості. Однак ці зміни водночас породжують нові виклики, пов'язані з нерівністю, втратою людського капіталу в країнах-експортерах і необхідністю реформування міграційної політики відповідно до нових реалій глобального світу.

У сучасному глобалізованому світі транснаціональні корпорації (ТНК) і цифрові технології відіграють ключову роль у зміні моделей трудової міграції. Вони не тільки визначають попит на робочу силу, а й формують нові умови працевлаштування, відкривають нові маршрути мобільності та створюють альтернативу традиційним формам міграції. Їхній вплив проявляється в кількох важливих напрямках (рис. 1.3):

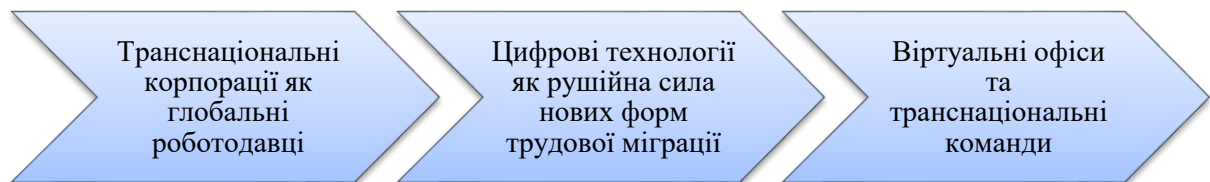

Рисунок 1.3 Напрями впливу ТНК і цифрових технологій у трансформації трудової міграції

Джерело: складено за [18; 19].

ТНК — це компанії, що ведуть економічну діяльність у багатьох країнах світу, маючи дочірні підприємства, філії та виробничі підрозділи за межами своєї країни походження. Їхня роль у трансформації трудової міграції є багатогранною:

— формування глобального ринку праці: ТНК часто розміщують свої виробничі потужності в країнах із дешевою робочою силою, стимулюючи

міграцію працівників до промислових зон та економічних кластерів. Це створює потужні міграційні потоки в напрямку нових індустріальних держав;

— створення попиту на міжнародну мобільність кадрів: у корпоративному середовищі поширеною практикою є міжнародна ротація персоналу — переміщення менеджерів, інженерів, фінансистів між підрозділами компанії в різних країнах. Це сприяє формуванню глобального прошарку висококваліфікованих мігрантів;

— уніфікація трудових стандартів і практик: працюючи в різних країнах, ТНК сприяють поширенню загальноприйнятих стандартів щодо умов праці, техніки безпеки, прав працівників. Це допомагає гармонізувати ринки праці та полегшує адаптацію мігрантів до нових умов.

Швидкий розвиток цифрових технологій радикально змінив уявлення про міграцію та працю. Основні напрямки трансформації включають:

— віртуальна міграція: працівники можуть надавати свої послуги іноземним компаніям, не покидаючи власної країни. Завдяки платформам на зразок Upwork, Fiverr, Freelancer тощо, стало можливим заробляти у глобальному середовищі, не здійснюючи фізичного переїзду. Це створює нову форму «цифрової трудової міграції»;

— розвиток гіг-економіки: завдяки цифровим платформам, як-от Uber, Bolt, Glovo чи Airbnb, з'явився новий тип зайнятості — короткострокова, проектна робота без формального працевлаштування. Це дозволяє мігрантам швидко включатися в ринок праці, проте водночас обмежує їхні права і соціальний захист;

— автоматизація та зміна попиту на професії: технологічні інновації (AI, роботизація, аналітика великих даних) змінюють структуру зайнятості. У результаті цього попит на низькокваліфіковану працю знижується, а попит на цифрові навички зростає. Це стимулює нову хвилю освіченої трудової міграції до країн з високим рівнем технологічного розвитку.

Завдяки хмарним технологіям, відеоконференціям і цифровим інструментам спільної роботи (Zoom, Google Workspace, Slack тощо)

формується глобальні команди, які функціонують незалежно від фізичної присутності в офісі. Це дозволяє мінімізувати витрати на релокацію персоналу; залучати таланти з будь-якої точки світу; стимулювати появу «цифрових кочівників» — фахівців, які подорожують світом і працюють віддалено з будь-якого місця. У відповідь на це деякі держави вже створили спеціальні «візи для цифрових кочівників», з метою залучення таких працівників до місцевої економіки без формальної міграції.

Попри позитивні зрушення, існує низка проблем, які пов'язані з новими моделями праці та міграції:

— правовий вакуум: трудові відносини у цифровому середовищі часто не врегульовані належним чином. Багато фрілансерів і гіг-працівників не мають доступу до медичного страхування, пенсійних внесків чи захисту від звільнення;

— посилення конкуренції: можливість віддаленої роботи створює глобальний тиск на заробітну плату, особливо у сферах, де праця легко автоматизується або делегується працівникам з країн із низькими витратами;

— цифровий розрив: Не всі країни мають однаковий доступ до цифрової інфраструктури. Це обмежує можливості для мігрантів із бідніших регіонів брати участь у нових формах зайнятості.

Транснаціональні корпорації та цифрові технології є потужними факторами, що трансформують традиційні моделі трудової міграції. Вони формують нову архітектуру глобального ринку праці, стимулюючи мобільність висококваліфікованих фахівців, поширення дистанційної зайнятості та створення глобальних команд. Водночас ці процеси ставлять нові вимоги до регулювання, захисту прав працівників і подолання соціально-економічних дисбалансів. У відповідь на ці виклики країни повинні адаптувати свої міграційні, соціальні та трудові політики до нових умов глобальної мобільності та цифрової епохи.

У XXI столітті традиційні форми трудової міграції зазнають глибокої трансформації під впливом глобалізаційних, демографічних, технологічних та

політичних змін. Формування нових моделей трудової міграції — це не лише адаптація до сучасних умов, а й відповідь на низку викликів, що стоять перед країнами-експортерами, імпортерами робочої сили та самими мігрантами.

У сучасному світі формування нових моделей трудової міграції є відповіддю на глобальні виклики, зокрема нерівність доступу до праці, відтік кадрів і правовий вакуум. Цифровізація, розвиток циркулярної міграції та регіональна інтеграція відкривають перспективи для більш гнучкого і справедливого управління міграційними потоками. Важливим напрямом є створення безпечних і легальних каналів міграції з гарантією соціального захисту. Водночас країни-експортери робочої сили повинні інвестувати в освіту і зайнятість, щоб зменшити вимушену міграцію.

Формування нових моделей трудової міграції є неминучим і необхідним процесом у відповідь на динамічні глобальні зміни. Ці моделі повинні враховувати не лише економічну вигоду, а й соціальні, правові та гуманітарні аспекти. Тільки за умови поєднання інтересів усіх сторін — працівників, роботодавців і держав — можливо створити ефективну, етичну та сталу систему міжнародної трудової мобільності, яка відповідатиме викликам сучасності.

Отже, глобалізація істотно вплинула на трудову міграцію, спричинивши трансформацію її традиційних моделей. Сучасна міграція стала більш різноманітною за формами, масштабнішою та географічно розширеною. Розвиток технологій, міжнародної торгівлі та діяльність транснаціональних корпорацій сприяли зростанню мобільності робочої сили. З'явилися нові типи міграції — висококваліфікована, цифрова, циркулярна, що змінюють уявлення про мігранта як лише тимчасового робітника. Проте водночас глобалізація посилила соціальні, правові та економічні виклики, пов'язані з захистом прав мігрантів, нерівністю доступу до ринку праці та «відтоком мізків». Ці зміни вимагають перегляду підходів до управління міграційними процесами на національному та міжнародному рівнях. Таким чином, глобалізація не лише стимулює трудову мобільність, але й потребує нових механізмів регулювання, що відповідають реаліям глобального світу.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

2.1. Динаміка та географічна структура міжнародної трудової міграції

Міжнародна трудова міграція є одним із ключових процесів глобалізації, що відображає соціально-економічні зміни у світі. Вона охоплює переміщення людей через державні кордони з метою працевлаштування та має значний вплив як на країни-реципієнти, так і на країни-донори робочої сили. Зростання мобільності населення, розвиток транспортної інфраструктури та цифрових технологій сприяють активізації міграційних процесів. Водночас поглиблення нерівномірності розвитку регіонів, конфлікти та екологічні виклики стимулюють нові хвилі трудової міграції. Вивчення динаміки міжнародної міграції дозволяє виявити зміни в обсягах, напрямках і характері переміщення робочої сили. Аналіз географічної структури міграційних потоків допомагає зрозуміти, які регіони виступають центрами тяжіння для мігрантів і як змінюються ці центри з часом. Цей аналіз є необхідним для розробки ефективної міграційної політики та узгодження інтересів держав, ринку праці й самих трудових мігрантів.

Глобалізаційні процеси, сприяючи економічній інтеграції та формуючи умови для вільнішого обміну трудовими ресурсами, суттєво впливають на географію трудової міграції. Це призводить до зсуву балансу між регіонами, що постачають робочу силу, та тими, що її приймають, відображаючи комплекс економічних, політичних і соціальних трансформацій у світі. Поняття «регіони-донори» і «регіони-реципієнти» характеризують специфіку міжнародного обігу робочої сили, де одні країни чи території виступають джерелами трудових мігрантів, а інші — споживачами цієї робочої сили. Регіони-донори зазвичай мають високий рівень безробіття, низькі доходи населення та обмежені

перспективи професійного зростання, що змушує мешканців шукати кращі можливості за кордоном. У свою чергу, регіони-реципієнти стикаються з дефіцитом робочої сили, зумовленим демографічним старінням, скороченням активного населення та потребами економічного розвитку. Саме тому вони відкриті до залучення іноземних працівників для підтримання стабільності на ринку праці. Така взаємодія між донорами й реципієнтами формує сучасну картину трудової міграції у глобальному контексті.

Згідно з «World Migration Report 2024» Міжнародної організації з міграції (МОМ) [20], у таблицях 2.1 — 2.3 представлено провідні країни, які є основними джерелами (донорами) та отримувачами (реципієнтами) трудових мігрантів.

Таблиця 2.1. – Країни-реципієнти (ТОП-10 за результатами 2023 р.)
за показником чистої міграції, тис. осіб

Країна	2018	2019	2020	2021	2022	2023
США	1 201	1 158	676	562	999	1 000
Сирійська Арабська Республіка	514	501	270	212	734	757
Венесуела	1 357	976	525	525	298	321
Канада	418	392	195	195	249	250
Велика Британія	231	221	211	202	166	166
Німеччина	393	361	334	313	155	156
Австралія	220	236	118	118	140	140
Японія	177	184	88	88	100	100
Франція	14	17	18	21	67	68
Італія	76	22	28	28	58	58

Джерело: [20].

Таблиця 2.2. – Країни-донори (ТОП-10 за результатами 2023 р.)
за показником чистої міграції, тис. осіб

Країна	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Україна	618	784	894	1214	6 674	1 785
Індія	562	593	35	302	487	486
Туреччина	262	218	81	70	302	318
Китай	297	303	34	200	311	310
Бангладеш	323	344	61	175	310	310
Румунія	58	25	13	13	917	255
Ліван	234	238	115	115	160	177
Колумбія	494	396	229	212	168	175
Пакистан	1 310	1 177	589	471	166	166
Йорданія	34	29	18	14	141	157

Джерело: [20].

Таблиця 2.3. – Основні країни-реципієнти та країни-донори міжнародної трудової міграції

Країни-реципієнти	Країни-донори
Індія вирізняється найбільшою у світі діаспорою — понад 18 мільйонів її громадян проживають за кордоном, що становить приблизно 1,3% населення країни.	США продовжують утримувати позицію головного пункту призначення для міжнародних мігрантів, особливо висококваліфікованих фахівців.
У Мексиці мільйони громадян щороку мігрують до США, де задіяні переважно в аграрному секторі та будівництві.	Канада відома своєю відкритою імміграційною політикою, особливо щодо працівників у галузях технологій та охорони здоров'я.
Філіппіни мають значну частку трудових мігрантів, зайнятих у сфері догляду, медицини та домашнього обслуговування в різних країнах світу.	Австралія приваблює трудових мігрантів завдяки високому рівню життя та широким можливостям для кар'єрного зростання.
Польща є активним донором робочої сили в межах Європейського Союзу — багато поляків працюють у Німеччині, Великій Британії та інших країнах ЄС.	Великобританія залишається популярною країною для міграції, особливо серед фахівців у сфері освіти та медицини.

Джерело: [17, с. 249; 20].

За даними «World Migration Report 2024», сучасні трудові міграційні потоки чітко розмежовують регіони, що постачають робочу силу, та ті, що її приймають. Основними країнами-донарами залишаються держави Африки, Азії та Латинської Америки. Зокрема, Бангладеш, Індія, Філіппіни та Пакистан є провідними експортерами трудових ресурсів, що зумовлено високим рівнем безробіття, нестабільною економікою та прагненням до кращих умов праці. В Африканському регіоні значну роль відіграють країни Західної та Східної Африки, зокрема Нігерія, Гана й Кенія, де трудова міграція обумовлена економічними труднощами, політичною нестабільністю та потребою в безпеці. Аналогічні тенденції спостерігаються і в Латинській Америці та Карибському регіоні: Гватемала, Мексика та Гаїті демонструють високий рівень еміграції, спричинений економічними кризами та соціальною напруженістю.

Економічно розвинені країни виступають головними реципієнтами трудових мігрантів, адже мають сталий попит на робочу силу. Країни Північної Америки (США і Канада) залишається одним із найпривабливіших регіонів для

міжнародних мігрантів завдяки високому рівню добробуту, економічній стабільності та широким можливостям для працевлаштування.

У Європі провідними країнами-приймачами є Франція, Німеччина та Велика Британія, які активно залучають мігрантів з Близького Сходу, Східної Європи та Африки. Регіон Океанії, представлений Австралією та Новою Зеландією, також користується популярністю серед трудових мігрантів завдяки високій якості життя та стабільній економіці.

Такі міграційні потоки свідчать про глобальні дисбаланси, коли робоча сила переміщується з менш розвинених країн у ті, що потребують додаткових трудових ресурсів. Таблиця 2.4 ілюструє ці тенденції та дозволяє простежити, як трансформувались основні напрями міжнародної міграції протягом останніх двадцяти років.

Таблиця 2.4. – Основні показники та дані про міграцію у 2000 та 2024 роках

	Рік		Відхилення	
	2024	2000	відносне, %	абсолютне
Загальна кількість міжнародних мігрантів, млн осіб	281	150	+87,3	+131
Частка мігрантів у населенні світу, %	3,6	2,8	+28,6	+0,8
Частка жінок серед міжнародних мігрантів, %	48,0	47,5	+1,1	+0,5
Частка дітей серед міжнародних мігрантів, %	10,1	16,0	-36,9	-5,9
Регіон з найбільшим відсотком міжнародних мігрантів у складі населення	Океанія	Океанія	-	-
Країна з найвищою часткою мігрантів у загальній чисельності населення	ОАЕ	ОАЕ	-	-
Обсяг міжнародних грошових переказів, млрд дол. США	831	128	+549,2	+703
Чисельність біженців, млн осіб	35,4	14	+152,9	+21,4

Джерело: [17, с. 251; 20].

За останні двадцять років масштаби глобальної міграції суттєво зросли, про що свідчить збільшення кількості міжнародних мігрантів на 87,3% — з 150 млн осіб у 2000 р. до 281 млн осіб у 2024-му. Частка мігрантів у загальній чисельності населення світу також зросла — з 2,8% до 3,6%. Ці дані підтверджують, що міжнародна міграція стає дедалі важливішим чинником у

світовій демографічній динаміці. Водночас частка дітей серед міжнародних мігрантів зменшилася — з 16% до 10,1%, що може свідчити про переорієнтацію міграційних потоків на трудову міграцію, а також про скорочення переміщень, пов'язаних із возз'єднанням сімей. Частка жінок серед мігрантів зросла незначно — на 1,1%, досягнувши 48%, що, хоч і не є суттєвою зміною, може відображати зростаючу професійну мобільність жінок у певних галузях. На 2024 рік чисельність трудових мігрантів становить 169 млн осіб, що є вагомим внеском у загальне зростання міжнародної міграції. Це ще раз підкреслює визначальну роль трудової міграції в розвитку глобальної економіки.

Обсяги глобальних міжнародних грошових переказів зросли на 549,2% (з 128 до 831 млрд дол. США), що підкреслює посилення економічного значення міграції, особливо для країн-донорів. Кількість біженців збільшилась на 152,9% — з 14 млн осіб до 35,4 млн осіб, що свідчить про зростання рівня насильства, впливу природних катастроф та політичної нестабільності, які змушують людей залишати свої домівки. Водночас спостерігається стрімке зростання кількості внутрішньо переміщених осіб — на 240% (з 21 млн осіб до 71,4 млн осіб). Це вказує на масштабність проблем внутрішньої міграції, викликані збройними конфліктами та стихійними лихами.

Динаміку зростання кількості міжнародних мігрантів у різних регіонах у період з 1990 до 2024 року подано на рисунку 2.1 [20].

Політика імміграційного контролю, яку проводить адміністрація Дональда Трампа під час другого президентського терміну, має значний вплив на глобальні міграційні потоки. Вона характеризується жорсткими заходами, спрямованими на обмеження як легальної, так і нелегальної міграції, що викликає занепокоєння серед міжнародної спільноти та правозахисних організацій.

З початку 2025 року адміністрація Трампа активізувала депортаційні заходи. Лише за перший місяць було депортовано понад 37 000 осіб, а також здійснено понад 8 000 арештів та 6 500 запитів на утримання під вартою. Особливу увагу приділено так званим «містам-притулкам», де імміграційні та

митні служби (ICE) отримали дозвіл проводити рейди навіть у школах та лікарнях. Ці дії викликають занепокоєння щодо порушення прав людини та потенційного впливу на місцеві громади [21].

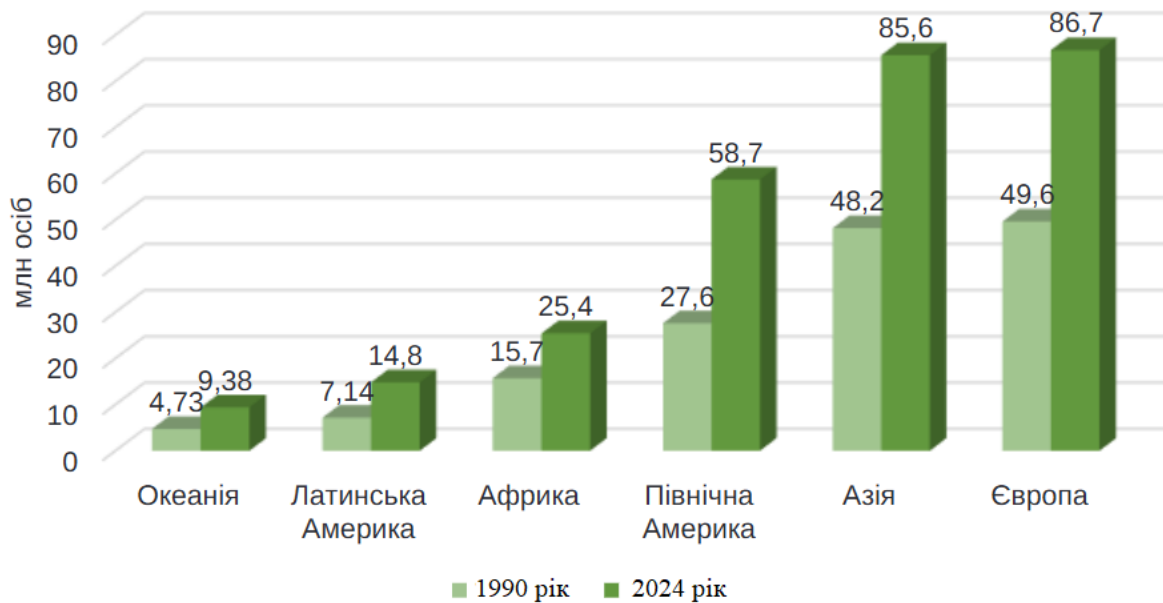

Рисунок 2.1 Зміни у кількості міжнародних мігрантів за регіонами світу у 1990 та 2024 роках

Джерело: складено за [20; 24].

У березні 2025 року адміністрація Трампа оголосила про скасування програми гуманітарного пароллю, яка дозволяла громадянам Венесуели, Куби, Гаїті та Нікарагуа легально в'їжджати до США за підтримки спонсора. Це рішення вплинуло на понад 500 000 осіб, позбавивши їх права на роботу та захист від депортації. Скасування програми може призвести до збільшення нелегальної міграції та погіршення гуманітарної ситуації в регіоні [22].

У січні 2025 року президент Трамп підписав меморандум про розширення центру утримання мігрантів на військовій базі Гуантанамо. Планується збільшити його місткість до 30 000 осіб, зокрема для утримання «найнебезпечніших» мігрантів. Цей крок викликав критику з боку правозахисників, які вказують на можливі порушення прав людини та міжнародного права. Адміністрація Трампа запровадила програму, яка пропонує 1 000 дол США та оплату проїзду для нелегальних іммігрантів, які

погодяться добровільно залишити США. Цей підхід спрямований на зменшення витрат на примусову депортацію, проте викликає сумніви щодо його ефективності та етичності [22; 23].

Зусилля адміністрації Трампа спрямовані також на обмеження легальної імміграції. Зокрема, було підписано укази, які передбачають посилення перевірок для в'їзду до США та обмеження доступу до соціальних пільг для іммігрантів. Ці заходи можуть вплинути на рішення потенційних мігрантів щодо переїзду до США.

Жорстка імміграційна політика США може мати серйозні наслідки для інших країн. Наприклад, Мексика стикається з тиском з боку США щодо посилення контролю над міграційними потоками та боротьби з наркокартелями. Також інші країни можуть зіткнутися з поверненням великої кількості своїх громадян, що створить додаткове навантаження на їхні соціальні та економічні системи.

До 2022 року в Україні простежувалася стійка регіональна специфіка трудової міграції. Західні області (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька, Тернопільська) стабільно виступали головними донорами трудових мігрантів. Це пояснювалося їхньою географічною близькістю до кордонів Європейського Союзу, давніми міграційними зв'язками з країнами Європи, а також відносно нижчим рівнем доходів у порівнянні з іншими регіонами країни. Основними країнами призначення трудових мігрантів із цих областей були Польща, Італія, Німеччина, Чехія та інші держави Європи [25].

У центральних і північних регіонах (зокрема Київській, Черкаській, Вінницькій, Житомирській областях) трудова міграція мала більш збалансований характер: частина населення виїжджала за кордон, проте водночас регіон приваблював значну кількість внутрішніх трудових мігрантів, переважно із західних областей, які шукали роботу в столиці та промислово розвинених містах [26].

Східні та південні регіони (Харківська, Запорізька, Дніпропетровська, Одеська області) лише частково виконували роль регіонів-донорів, натомість

значною мірою були центрами тяжіння для внутрішньої міграції. Це було зумовлено наявністю великих промислових підприємств, розвиненої транспортної інфраструктури та морських портів [27; 28].

Війна значно вплинула на потоки трудової міграції в Україні. Основними трансформаціями стали:

По-перше, зміна напрямків міграції. Якщо до повномасштабного вторгнення основними країнами призначення трудових мігрантів були Польща, Чехія, Німеччина, Італія, то після 2022 року відбувся помітний зсув у бік тих країн, які надали тимчасовий захист українцям. До традиційних напрямків додалися такі країни, як Іспанія, Нідерланди, Австрія, Швейцарія, країни Скандинавії. Причина полягає не лише в можливості легального перебування та працевлаштування, а й у сприятливих соціальних умовах, підтримці для переміщених осіб, наданні житла, медичних послуг і доступу до освіти [25].

По-друге, зміна структури трудових мігрантів. До 2022 року домінували переважно чоловіки працездатного віку, які виїжджали на сезонні або довгострокові заробітки. Після початку війни, з огляду на обмеження виїзду для чоловіків призовного віку, основною категорією мігрантів стали жінки з дітьми, літні особи, молодь. Це зумовило зростання ролі так званої «непрофесійної міграції» — люди часто виїжджали без попередньої угоди про працевлаштування, адаптуючись до нових умов уже за кордоном.

По-третє, розмивання кордонів між трудовою та вимушеною міграцією. Значна частина українців, які виїхали за кордон у пошуках безпеки, згодом були змушені шукати роботу, аби забезпечити власне існування. Таким чином, відбувся перехід від статусу біженця або тимчасового переселенця до трудового мігранта. Це створює нові виклики як для країн перебування, так і для України, зокрема в контексті повернення кваліфікованих кадрів у повоєнний період.

По-четверте, поглиблення регіональної нерівності. Області, що постраждали від бойових дій, стали потужними донорами як внутрішньої, так і зовнішньої міграції. Населення з Донецької, Луганської, Харківської,

Херсонської, Запорізької та Миколаївської областей масово залишало регіони, як у межах країни, так і за її межі. Водночас у західних регіонах, які стали ключовими пунктами транзиту та тимчасового проживання, спостерігалось тимчасове перенасичення ринку праці, що призвело до зростання конкуренції навіть на низькооплачуваних позиціях.

По-п'яте, посилення «витоку мізків» та трудових ресурсів. Через втрату робочих місць, руйнування підприємств і невизначеність щодо майбутнього, багато висококваліфікованих спеціалістів, фахівців у галузях охорони здоров'я, ІТ, освіти, інженерії були змушені продовжити професійну діяльність за кордоном. Частина з них уже інтегрувалася у нові трудові ринки, що в майбутньому може ускладнити їхнє повернення в Україну.

По-шосте, зміни у внутрішній трудовій міграції. Через переміщення мільйонів людей усередині країни значно зріс рівень трудової мобільності на національному рівні. Працівники з небезпечних або окупованих територій шукали роботу в західних і центральних регіонах. Це сформувало нові локальні ринки праці, що потребують швидкої адаптації під умови зростаючого попиту та обмежених ресурсів.

По-сьоме, посилення ролі дистанційної зайнятості. Для частини українців, особливо представників сфери ІТ, медіа, освіти, а також фрилансерів, можливість дистанційної роботи стала рятівним варіантом для збереження доходу. Водночас це відкриває нові горизонти для участі в міжнародному ринку праці, навіть без фізичного переміщення за кордон.

У підсумку, війна перетворила трудову міграцію з переважно економічного явища на багатокомпонентний процес, що поєднує елементи безпеки, адаптації, виживання і професійної мобільності. В умовах тривалого збройного конфлікту та складного соціально-економічного становища, міграційна динаміка в Україні залишається нестабільною, а отже — потребує постійного моніторингу, гнучкого регулювання та розробки ефективної державної політики для збереження людського потенціалу.

Таким чином, міжнародна трудова міграція в останні десятиліття зазнала суттєвих змін як у кількісному, так і в просторовому вимірі. Зростання чисельності трудових мігрантів, активізація потоків із країн Глобального Півдня до економічно розвинених держав, а також поява нових міграційних напрямків свідчать про зміну балансу на глобальному ринку праці. Регіони-донори, серед яких домінують країни Азії, Африки та Латинської Америки, продовжують втрачати значну частину робочої сили через економічну нестабільність, безробіття та брак перспектив. Натомість країни-реципієнти, зокрема США, Німеччина, Канада, Велика Британія й Австралія, дедалі більше покладаються на імміграцію як на інструмент підтримки економічного зростання, поповнення ринку праці та вирішення демографічних проблем. Глобальна трудова міграція не лише відображає, а й формує соціально-економічну картину сучасного світу, поглиблюючи нерівність, але водночас створюючи нові можливості для співпраці між країнами походження і призначення. У цьому контексті важливою є розробка збалансованої та гуманної міграційної політики, яка враховувала б інтереси як трудових мігрантів, так і приймаючих суспільств.

2.2. Основні чинники, що формують сучасні міграційні потоки

У сучасному глобалізованому світі міграція стала однією з ключових складових соціально-економічного розвитку. Її масштаби, напрями та динаміка постійно змінюються під впливом широкого спектра чинників, що охоплюють як внутрішні особливості країн, так і зовнішні глобальні процеси. Вивчення причин міграції є надзвичайно важливим для розуміння її наслідків і формування ефективної державної політики в цій сфері.

Необхідно виокремити ключові чинники трудової міграції, що впливають як на її обсяги, так і на географічні напрями, адже саме ці мотиви визначають

переміщення робочої сили як у межах окремих країн, так і за їхніми кордонами (рис. 2.2).

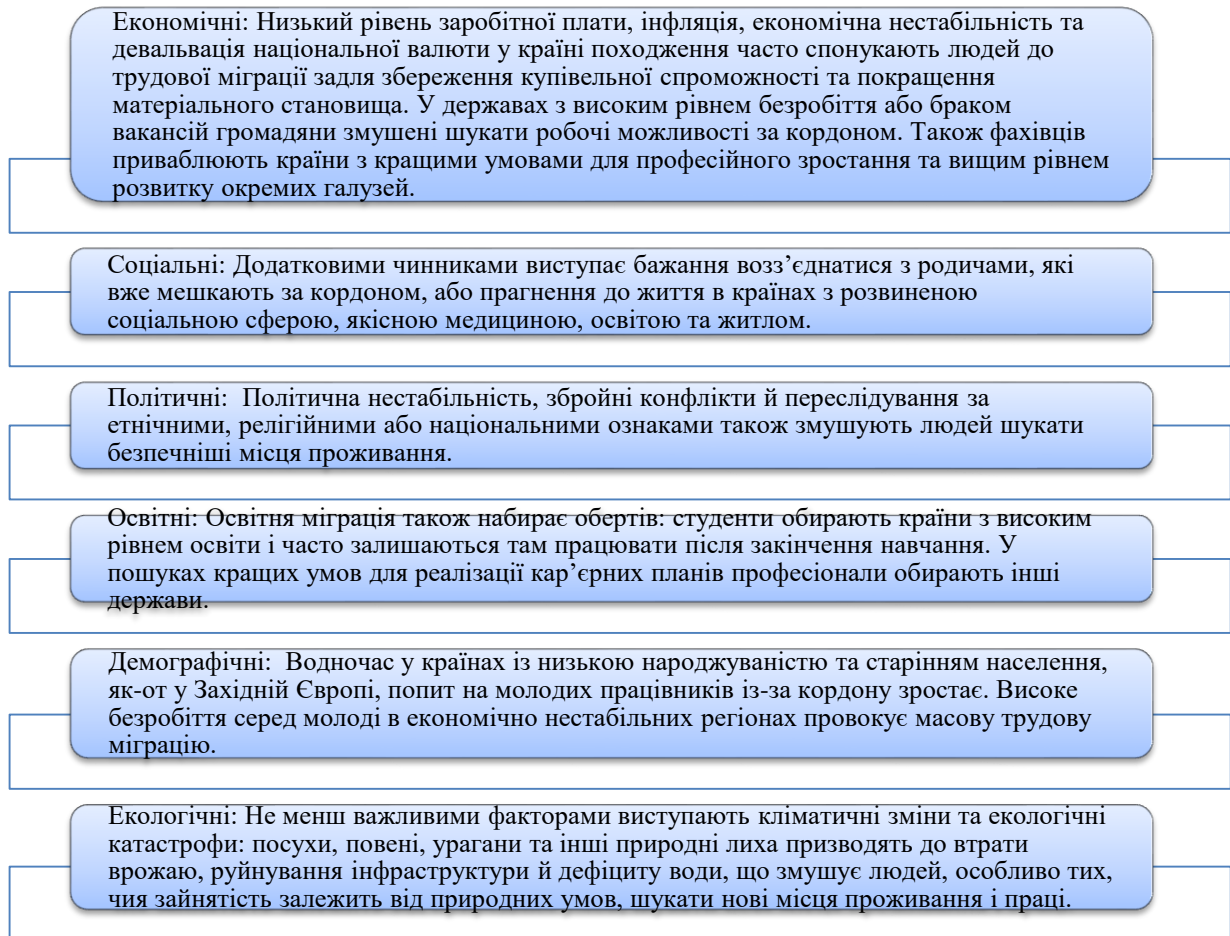

Рисунок 2.2 Звичні чинники, що спонукають до трудової міграції

Джерело: складено за [6; 7; 16; 17; 29].

Сучасна міграція — це результат взаємодії численних чинників, що змінюються під впливом глобальних процесів. Економічні мотиви залишаються основою, однак на перший план дедалі частіше виходять безпекові, соціальні, екологічні та демографічні фактори. У таких умовах країни повинні не лише адаптуватися до змін, а й формувати комплексну міграційну політику, яка враховує як потреби національної економіки, так і гуманітарні зобов'язання.

У XXI столітті традиційні чинники трудової міграції — економічна нестабільність, безробіття, соціальні диспропорції та політична напруга — доповнюються новими, більш складними і різноманітними мотивами, які відображають зміни у глобальному середовищі. Сучасний ринок праці зазнає

трансформацій під впливом технологічних, екологічних, демографічних та культурних змін, що суттєво розширює спектр причин трудової міграції (рис. 2.3).

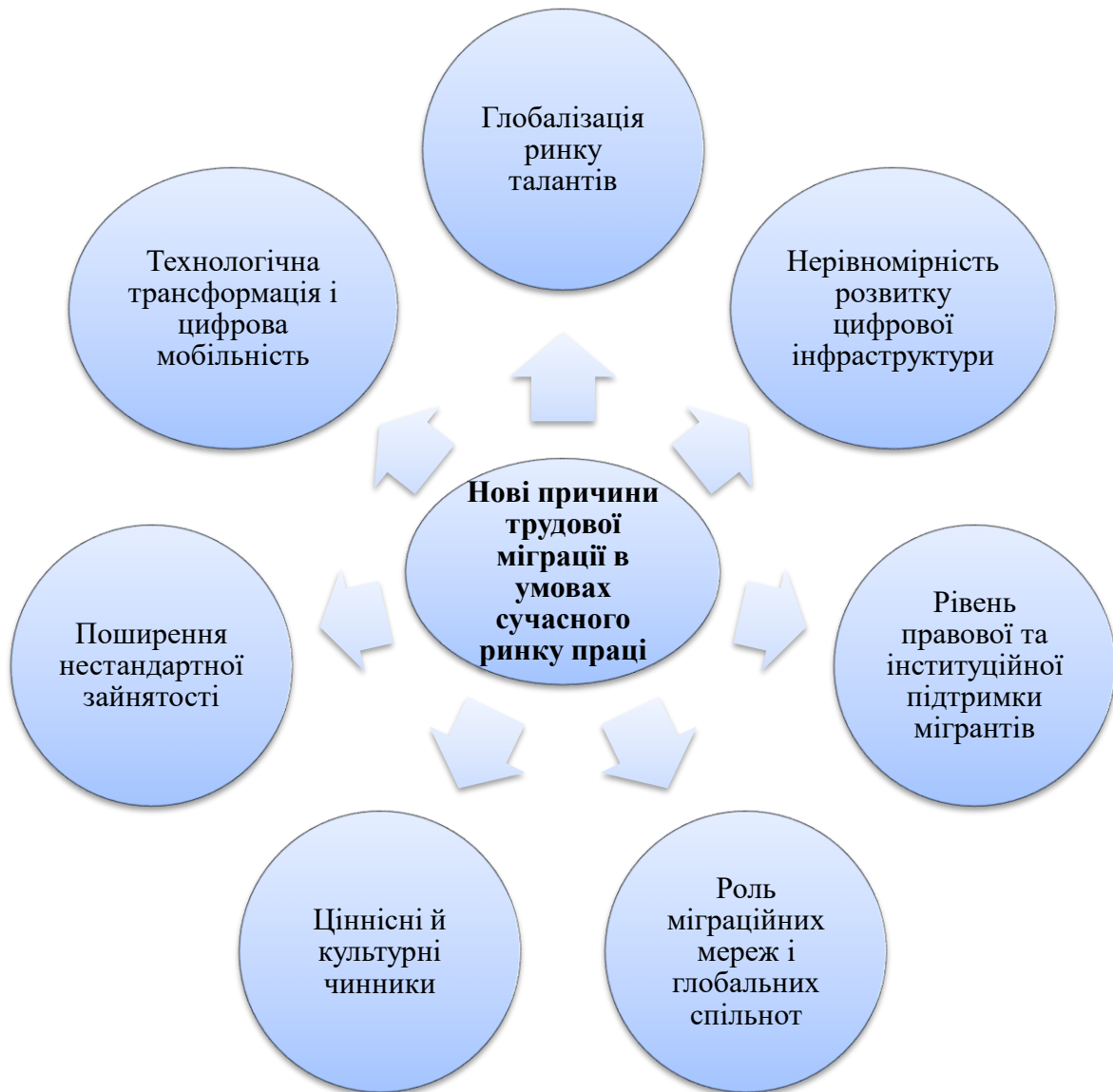

Рисунок 2.3 Нові чинники трудової міграції

Джерело: складено за [30; 31; 32; 33].

1. Технологічна трансформація і цифрова мобільність

У контексті четвертої промислової революції технологічна трансформація суттєво впливає на ринок праці, змінюючи не лише зміст роботи, а й характер трудової мобільності. Внаслідок стрімкого розвитку цифрових технологій, автоматизації, штучного інтелекту та інтернету речей, з'являються нові

професії, тоді як інші поступово зникають. Це породжує потребу в нових навичках і змушує працівників активно шукати можливості для реалізації себе в країнах, де цифрова інфраструктура розвинена на високому рівні.

Одним із ключових феноменів сучасності є поява «цифрових кочівників» — фахівців, які завдяки дистанційним технологіям можуть працювати з будь-якої точки світу. Вони обирають країни не за рівнем заробітної плати, а за комфортом життя, інтернет-інфраструктурою, податковими умовами та культурним середовищем. Такі країни, як Естонія, Португалія, Грузія, Індонезія, запровадили спеціальні цифрові візи, щоби привабити таких працівників. Цифрова мобільність також впливає на глобальну конкуренцію за таланти. Компанії шукають працівників у всьому світі, що стимулює появу міжнародних платформ для фрілансу, а країни, які не адаптуються до цих процесів, можуть втрачати цінний людський капітал [33].

Технологічна трансформація та цифрова мобільність виступають потужним каталізатором нової хвилі трудової міграції, орієнтованої не лише на економічну вигоду, а й на можливості професійного розвитку, гнучкість та якість життя.

2. Глобалізація ринку талантів

У сучасному світі глобалізація охоплює не лише торгівлю та фінанси, а й людський капітал. Глобалізація ринку талантів означає, що висококваліфіковані спеціалісти дедалі частіше розглядають світ як єдиний ринок праці, а країни та компанії — як потенційних роботодавців. Це явище стало особливо актуальним у зв'язку з розвитком цифрових технологій, зростанням мобільності та міжнародною конкуренцією за інтелектуальні ресурси.

Країни з високим рівнем технологічного розвитку, інноваційною економікою та ефективною імміграційною політикою активно залучають фахівців у галузях ІТ, медицини, інженерії, науки та освіти. З цією метою створюються спеціальні програми: «блакитна карта» ЄС, візи для стартаперів у Канаді, «талант-візи» в Австралії, цифрові візи в країнах Балтії тощо. Компанії також змінюють стратегії набору, шукаючи працівників у глобальному

масштабі — через міжнародні платформи, хакатони, онлайн-курси та дистанційні інтерв'ю [34].

Для працівників глобалізація ринку талантів відкриває можливості кар'єрного зростання, підвищення кваліфікації, участі в передових проєктах і доступу до ресурсів, яких вони не мали у своїх країнах. Водночас конкуренція зростає, тому ключовими стають не лише дипломи, а й гнучкість, здатність до міжкультурної комунікації, знання мов та цифрових інструментів [35].

Глобалізація ринку талантів є важливим фактором трудової міграції нового типу — добровільної, амбітної та орієнтованої на реалізацію професійного потенціалу в умовах міжнародної взаємодії.

3. Нерівномірність розвитку цифрової інфраструктури

У сучасному світі цифрові технології стали ключовими для економічного зростання, доступу до освіти, дистанційної роботи, електронних послуг та підприємницької діяльності. Проте доступ до якісного інтернету, сучасних телекомунікаційних систем, хмарних технологій і цифрових платформ суттєво відрізняється в залежності від рівня розвитку країни.

У країнах із слабо розвиненою цифровою інфраструктурою мешканці мають обмежені можливості для участі в глобальній цифровій економіці. Це обмежує доступ до високооплачуваної зайнятості, інноваційних форм праці (зокрема фрилансу), а також дистанційної освіти. Як наслідок, люди з таких регіонів часто змушені мігрувати до країн або міст із кращою цифровою інфраструктурою, де можна реалізувати свої професійні навички, отримати вищий дохід або працювати в сфері ІТ, фінансів, медіа тощо [36].

З іншого боку, країни з розвиненою цифровою інфраструктурою приваблюють трудових мігрантів не лише високими зарплатами, а й кращими умовами для технологічної освіти, стартап-екосистемами та можливістю працювати дистанційно на глобальний ринок. Таким чином, цифрова нерівність виступає як каталізатор для інтелектуальної та професійної міграції.

4. Поширення нестандартної зайнятості (gig-економіка)

Gig-економіка — це форма праці, за якої люди виконують короткострокові завдання або проєкти на замовлення, часто через цифрові платформи (наприклад, Uber, Upwork, Fiverr, Glovo). Такий тип роботи забезпечує більшу гнучкість, але також несе менше гарантій та соціального захисту.

Gig-економіка створює нові можливості для трудових мігрантів, особливо тих, хто стикається з труднощами влаштування на традиційні ринки праці через мовні бар'єри, брак визнаних дипломів або статусу. Через цифрові платформи працівники можуть знайти роботу в іншій країні (навіть дистанційно), що стимулює цифрову трудову міграцію — переміщення до країн з більшим попитом на гнучку працю або з більш розвиненими платформами для gig-зайнятості.

З іншого боку, gig-економіка може стати причиною вимушеної мобільності: через нестабільність доходів і відсутність соціальних гарантій працівники змушені шукати кращі умови праці в інших країнах. Також країни з більшими ринками подібної зайнятості (наприклад, США, Велика Британія, Німеччина) приваблюють мігрантів, які прагнуть швидко отримати дохід без потреби довготривалого оформлення або високого рівня формальної освіти [37]. Поширення gig-економіки трансформує характер трудової міграції: вона стає більш гнучкою, швидкою, але водночас і менш захищеною.

5. Рівень правової та інституційної підтримки мігрантів

Країни, що створюють сприятливу правову основу для інтеграції трудових мігрантів, стають привабливішими. До прикладу, соціальні гарантії, захист від дискримінації, спрощене визнання дипломів, доступ до медицини і освіти — все це визначає не лише привабливість країни для мігрантів, але і тривалість їх перебування.

6. Ціннісні й культурні чинники

Ціннісні й культурні чинники дедалі більше впливають на рішення людей щодо трудової міграції. У сучасному глобалізованому світі трудові мігранти керуються не лише економічними міркуваннями (як-от зарплата чи рівень життя), а й особистими переконаннями, культурною сумісністю, ставленням до

прав людини, гендерної рівності, свободи самовираження тощо. Багато людей переїжджають до країн, де панують цінності, ближчі до їхнього способу життя: толерантність, повага до прав меншин, свобода віросповідання, рівність між статями, сучасні підходи до освіти й виховання. Також культурна привабливість певної країни чи регіону (наприклад, США, Канада, країни ЄС) часто формує позитивний імідж у медіа, що спонукає людей мігрувати не лише заради праці, а й заради стилю життя, освітніх можливостей і світоглядної відкритості. Водночас брак культурної адаптації або неприйняття цінностей країни призначення може спричиняти «повернення» або повторну міграцію до інших країн, де цінності ближчі. Таким чином, ціннісні та культурні фактори не лише формують напрямки трудової міграції, а й впливають на її сталість і якість інтеграції [38].

7. Роль міграційних мереж і глобальних спільнот

Йдеться про вже існуючі зв'язки між мігрантами, які проживають за кордоном, та тими, хто лише планує переїзд. Такі мережі відіграють важливу роль у зниженні ризиків, спрощенні адаптації та полегшенні процесу працевлаштування в новій країні. Міграційні мережі складаються з родичів, друзів, земляків або представників діаспори, які вже мають досвід життя й роботи за кордоном. Вони надають цінну інформацію про робочі можливості, умови життя, легалізацію перебування, доступ до соціальних послуг і навіть житло. Наявність таких контактів значно знижує «бар'єр входу» для нових мігрантів, роблячи рішення про переїзд менш ризикованим.

Глобальні спільноти, зокрема онлайн-групи у соцмережах, форуми, професійні об'єднання чи культурні організації, дозволяють трудовим мігрантам підтримувати зв'язок із батьківщиною, отримувати правову й інформаційну допомогу, ділитися вакансіями та досвідом. Крім того, через такі спільноти формуються нові ідентичності — наприклад, трудові мігранти починають ототожнювати себе як частину транскордонної або мультикультурної спільноти. Таким чином, міграційні мережі не лише стимулюють подальшу міграцію (ефект «ланцюгової міграції»), а й підвищують

її стійкість, дозволяючи новим прибулим краще інтегруватися, зменшити стрес і прискорити пошук роботи [39].

Таким чином, сучасна трудова міграція перестала бути виключно реакцією на кризові явища. Вона стала важливим інструментом стратегічного вибору, самореалізації та глобальної мобільності. Ринок праці вже не обмежений географічними межами, а працівники дедалі частіше орієнтуються на можливість, гнучкість, безпеку й цінності. Це вимагає нових підходів до політики управління міграцією, інтеграції та розвитку людського капіталу.

Сучасні міграційні потоки зумовлюються комплексом взаємопов'язаних чинників – економічних, соціокультурних, технологічних та інституційних. Поряд із традиційними причинами, такими як пошук вищого рівня доходів і кращих умов праці, зростає значення новітніх факторів: розвитку цифрової інфраструктури, поширення нестандартної зайнятості, ролі міграційних мереж та ціннісних орієнтацій. Ці чинники не лише впливають на масштаби й напрями трудової міграції, а й трансформують її характер, роблячи її більш мобільною, гнучкою та багатовимірною. Таким чином, розуміння природи сучасних міграційних процесів потребує урахування як глобальних структурних змін, так і індивідуальних мотивацій мігрантів.

2.3. Вплив глобальних криз на динаміку трудової міграції

Економічні кризи відіграють ключову роль у трансформації трудових міграційних потоків, змінюючи як напрями переміщення робочої сили, так і мотивацію самих мігрантів. У періоди фінансових потрясінь — наприклад, глобальної кризи 2008 року чи енергетичної кризи, пов'язаної з війною в Україні — країни з високим рівнем безробіття та сповільненим економічним зростанням втрачають привабливість для потенційних мігрантів. Це зумовлює

скорочення припливу робочої сили або навіть зворотну міграцію до країн походження.

Водночас у кризові періоди змінюються пріоритети трудових мігрантів. Вони все частіше орієнтуються не лише на високі доходи, а й на стабільність працевлаштування, наявність соціального захисту та гнучкі умови праці. Попит зміщується в бік країн із більш надійними системами соціального страхування та ринками праці, які краще витримують економічні удари (наприклад, Німеччина, Канада, країни Скандинавії) [40].

З боку країн-реципієнтів економічні кризи часто призводять до перегляду імміграційної політики: введення жорсткіших квот, пріоритетного прийому висококваліфікованих працівників або, навпаки, стимулювання імміграції для компенсації браку робочої сили в окремих галузях. Зокрема, у періоди економічного спаду зростає попит на працівників у сферах, які забезпечують базові потреби (сільське господарство, логістика, охорона здоров'я).

Економічні кризи виступають потужним чинником, що переформатовує глобальну карту трудової міграції, впливаючи на поведінку як окремих працівників, так і держав у сфері регулювання міграційних процесів.

Пандемія COVID-19 стала безпрецедентною глобальною кризою, яка суттєво вплинула на трудову міграцію. Закриття державних кордонів, суворі карантинні обмеження, зупинка транспортного сполучення та масові звільнення вразили насамперед найвразливіші категорії мігрантів. У багатьох країнах тимчасові та сезонні працівники втратили роботу або не змогли виїхати на заробітки, що призвело до скорочення обсягів міграційних потоків у 2020–2021 роках [41].

Одним із ключових викликів стало порушення мобільності — мігранти втратили змогу переміщатися між країнами навіть у межах одного регіону. Крім того, пандемія виявила структурні проблеми трудової міграції: залежність багатьох економік від низькооплачуваної праці мігрантів у сфері догляду, сільському господарстві, логістиці, будівництві.

Водночас криза спричинила трансформацію міграційних процесів: посилюється попит на локальну робочу силу, особливо в країнах, які втратили доступ до традиційних джерел мігрантів; цифровізація праці та поширення дистанційної зайнятості відкрили нові можливості для висококваліфікованих фахівців, які можуть працювати за кордон без фізичної міграції; країни-реципієнти переглянули підходи до міграційної політики, створюючи «зелені коридори» для ключових працівників або пом'якшуючи правила для залучення медичного персоналу; на індивідуальному рівні пандемія змінила мотивацію мігрантів: на перший план вийшли безпека, доступ до медичних послуг, стабільність системи охорони здоров'я в країні призначення, а не лише рівень доходу [42].

Саме тому, COVID-19 не лише спричинив короткострокове скорочення міграційних потоків, але й став каталізатором змін у структурі, формах і пріоритетах трудової міграції у глобальному масштабі.

У сучасному світі збройні конфлікти залишаються одним із ключових чинників, що спричиняють масові міграційні процеси, зокрема вимушену трудову мобільність. Цей феномен має серйозні соціальні, економічні та гуманітарні наслідки як для країн походження, так і для країн-приймачів. Вимушена трудова мобільність розглядається як форма адаптації населення до нових умов виживання після вимушеного переміщення внаслідок збройного конфлікту. Збройні конфлікти, згідно з класифікацією Женевських конвенцій, охоплюють міжнародні та неміжнародні збройні протистояння, що супроводжуються насильством, руйнуванням інфраструктури, порушенням прав людини. У таких умовах населення змушене залишати рідні території, що породжує явища вимушеної міграції та, як наслідок, — трудової мобільності. Під вимушеною трудовою мобільністю розуміють переміщення працездатного населення, яке шукає можливості працевлаштування за межами зони конфлікту.

Російська агресія проти України призвела до однієї з наймасштабніших міграційних криз у Європі після Другої світової війни. За даними ООН, з

початку повномасштабного вторгнення в 2022 році, мільйони українців були змушені виїхати за межі держави. Значна частина з них інтегрувалась на ринку праці Європейського Союзу — зокрема, у сфері догляду, будівництва, транспорту та сільського господарства. Окрім зовнішньої міграції, відбулась і масштабна внутрішня трудова мобільність — особи, переміщені зі східних регіонів, шукали роботу на заході країни.

Сирійський конфлікт (з 2011 року), що супроводжувався масовими порушеннями прав людини та зростанням терористичних загроз, зумовила масштабний потік біженців. Туреччина, Ліван, Йорданія та країни Європи стали головними напрямками вимушеної міграції. Працевлаштування біженців супроводжується низкою викликів — від правової невизначеності до низького рівня оплати праці, що характерно для трудової міграції вимушеного характеру.

Збройне протистояння між регулярною армією Судану та Парамілітарними силами (2023) швидкого реагування спричинило гуманітарну катастрофу. Тисячі людей покинули домівки, переміщаючись як всередині країни, так і до сусідніх держав. Значна частина переміщених осіб опинилася у ситуації трудової невизначеності, що стимулює пошук будь-яких форм зайнятості, здебільшого в неформальному секторі [43].

Вимушена трудова мобільність має як позитивні, так і негативні наслідки (рис. 2.4).

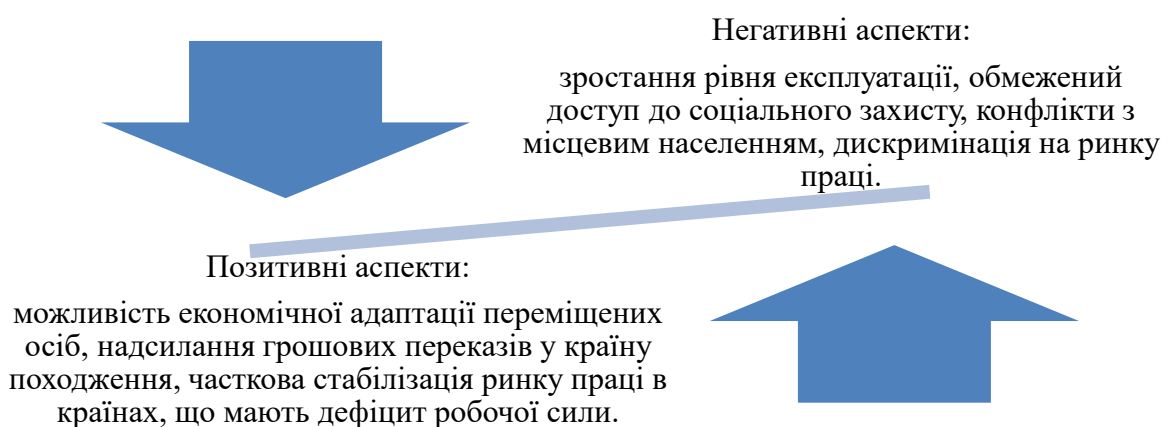

Рисунок 2.4 Позитивні та негативні наслідки вимушеної міжнародної трудової міграції

Джерело: складено за [27; 30].

Збройні конфлікти залишають глибокий слід у демографічній та економічній структурі держав. Вимушена трудова мобільність є природною відповіддю суспільства на виклики, спричинені війною, проте вона потребує системної підтримки на міждержавному та національному рівнях. Для ефективної інтеграції переміщених осіб у нові трудові ринки необхідна наявність правових механізмів захисту, доступ до освіти, професійного навчання та медичних послуг.

Кліматичні зміни стають дедалі вагомішим чинником, що спричиняє вимушену трудову міграцію у всьому світі. Посухи, повені, підвищення рівня моря та інші екстремальні погодні явища руйнують традиційні джерела доходу, особливо в аграрних регіонах Глобального Півдня. Внаслідок цього мільйони людей змушені покидати свої домівки в пошуках нових можливостей для праці в менш уразливих зонах. Кліматична нестабільність посилює тиск на трудові ринки як у країнах походження, так і в країнах призначення.

У другій половині 2020-х років у світовій міграційній політиці спостерігається тенденція до ускладнення умов в'їзду, перебування та працевлаштування для іноземців, зокрема — у країнах Глобальної Півночі. Посилення міграційних бар'єрів реалізується через запровадження нових квот, обмежень на працевлаштування, зміни візових режимів та посилення контролю на кордонах.

Одним із найяскравіших прикладів є ухвалення Пакту про міграцію та притулок у Європейському Союзі в 2024 році, який передбачає перерозподіл біженців за обов'язковими квотами між державами-членами, посилення контролю зовнішніх кордонів та пришвидшення процедур повернення нелегальних мігрантів. Проте не всі країни підтримали цей підхід: Польща відкрито виступила проти обов'язкових квот, підкреслюючи свою незгоду із нав'язаними умовами [44]. У Великій Британії у 2025 році уряд оголосив про кардинальні зміни в імміграційній системі, зокрема — скасування спеціального візового маршруту для доглядальників, обмеження найму працівників нижчої кваліфікації, а також запровадження обмежених термінів перебування для

тимчасових працівників [45]. У США, на тлі повернення Дональда Трампа до активної політики, розпочалася хвиля депортацій, що охопила як нелегальних мігрантів, так і певні категорії легальних іммігрантів, включаючи студентів. Було скасовано понад 1 400 студентських віз, а депортації часто здійснювались без належного судового розгляду [46]. Ці приклади демонструють загальносвітову тенденцію до перегляду імміграційної політики у бік більшого контролю, безпекових міркувань і захисту національного ринку праці, що, втім, створює серйозні виклики для вимушеної трудової мобільності в умовах конфліктів, бідності та кліматичних загроз.

У періоди глобальних криз, таких як збройні конфлікти, економічні потрясіння чи кліматичні катастрофи, адаптація мігрантів стає критично важливою для забезпечення їхнього добробуту та стабільності приймаючих суспільств. Приймаючі держави відіграють ключову роль у забезпеченні доступу мігрантів до основних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта та житло, що сприяє їхній інтеграції та зменшує соціальну напругу.

Міжнародні організації, зокрема Міжнародна організація з міграції (МОМ) та Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), надають технічну та фінансову підтримку країнам, що приймають мігрантів, допомагаючи розробляти та впроваджувати ефективні програми інтеграції.

У Латинській Америці та Карибському басейні МОМ реалізує стратегії, спрямовані на стабілізацію та інтеграцію понад 2,3 мільйона вразливих біженців і мігрантів, а також їхніх приймаючих громад у 17 країнах регіону. У Європейському Союзі діє система тимчасового захисту для осіб, які рятуються від війни, зокрема з України, що забезпечує їм доступ до житла, охорони здоров'я, освіти та ринку праці [47].

У Великій Британії, зокрема в районі Іслінгтон, реалізуються ініціативи, які дозволяють мігрантам та біженцям брати участь у розподілі фінансування для підтримки своїх громад, що сприяє їхній соціальній інтеграції та самореалізації. У Мавританії створено школу для дітей мігрантів, яка є

частиною угоди між ЄС та Мавританією на суму 210 мільйонів євро, спрямованої на стримування міграції та інтеграцію мігрантів через освіту .

У рамках Глобального договору про біженців, прийнятого ООН, підкреслюється необхідність посилення міжнародної співпраці та солідарності з біженцями та країнами, що їх приймають, для забезпечення ефективної інтеграції. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) акцентує увагу на важливості соціальних зв'язків у процесі інтеграції, сприяючи створенню програм, які допомагають біженцям встановлювати контакти з місцевими громадами. Міжнародна організація з міграції (МОМ) підтримує та зміцнює мігрантів і приймаючі суспільства протягом усього шляху інтеграції, просуваючи основні права, повагу та недискримінацію [48].

Під час адаптації мігрантів важливо враховувати соціально-економічні аспекти, включаючи вплив на системи охорони здоров'я, освіти та ринку праці приймаючих країн, що вимагає комплексного підходу та співпраці між державами та міжнародними організаціями.

Таким чином, глобальні кризи істотно трансформують динаміку трудової міграції, спричиняючи як зростання обсягів переміщення населення, так і зміну напрямків міграційних потоків. Економічні потрясіння, збройні конфлікти та кліматичні катастрофи змушують мільйони людей залишати рідні країни в пошуках безпечнішого середовища та можливостей працевлаштування. Ці процеси створюють додатковий тиск на ринки праці держав-приймачів і водночас формують нові виклики для систем інтеграції. Реакція приймаючих країн та міжнародних інституцій має ключове значення для забезпечення стабільності й прав людини в умовах глобальної нестабільності. Таким чином, трудова міграція в період криз стає не лише економічним, а й гуманітарним явищем, що потребує стратегічного управління.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У бакалаврській кваліфікаційній роботі здійснено спробу наукового осмислення та вирішення проблеми, пов'язаної з комплексним дослідженням сучасних глобальних трендів у сфері міжнародної міграції робочої сили, аналіз основних чинників, що впливають на формування та трансформацію міграційних потоків, а також оцінка соціально-економічних наслідків трудової міграції у контексті глобалізації та кризових явищ світового масштабу.

Проведене дослідження у межах визначених завдань дозволяє сформулювати такі висновки.

У контексті глобалізаційних процесів міжнародна трудова міграція стає одним з ключових факторів, що визначають економічний і соціальний розвиток як окремих країн, так і глобальної економіки в цілому. Вона сприяє мобільності робочої сили, що дозволяє заповнювати дефіцит працівників на ринках праці різних країн, а також збагачує суспільства культурним обміном і новими ідеями. Проте, разом з позитивними аспектами, такими як зростання економіки, зниження безробіття та передача знань, трудова міграція створює і певні виклики: ризики соціальної ізоляції мігрантів, порушення їхніх прав, а також загрози для стабільності національних ринків праці. Тому, для забезпечення ефективної та етичної міжнародної трудової міграції, необхідно впроваджувати ефективні політики, спрямовані на захист прав мігрантів, покращення умов їхньої праці та інтеграції, а також на посилення міжнародної співпраці в управлінні міграційними потоками. В цілому, міжнародна трудова міграція в умовах глобалізації має потенціал значно покращити економічне становище країн та життя окремих людей, за умови врахування всіх її складових і викликів.

Глобалізація істотно вплинула на трудову міграцію, спричинивши трансформацію її традиційних моделей. Сучасна міграція стала більш різноманітною за формами, масштабнішою та географічно розширеною. Розвиток технологій, міжнародної торгівлі та діяльність транснаціональних

корпорацій сприяли зростанню мобільності робочої сили. З'явилися нові типи міграції — висококваліфікована, цифрова, циркулярна, що змінюють уявлення про мігранта як лише тимчасового робітника. Проте водночас глобалізація посилила соціальні, правові та економічні виклики, пов'язані з захистом прав мігрантів, нерівністю доступу до ринку праці та «відтоком мізків». Ці зміни вимагають перегляду підходів до управління міграційними процесами на національному та міжнародному рівнях. Таким чином, глобалізація не лише стимулює трудову мобільність, але й потребує нових механізмів регулювання, що відповідають реаліям глобального світу.

Міжнародна трудова міграція в останні десятиліття зазнала суттєвих змін як у кількісному, так і в просторовому вимірі. Зростання чисельності трудових мігрантів, активізація потоків із країн Глобального Півдня до економічно розвинених держав, а також поява нових міграційних напрямків свідчать про зміну балансу на глобальному ринку праці. Регіони-донори, серед яких домінують країни Азії, Африки та Латинської Америки, продовжують втрачати значну частину робочої сили через економічну нестабільність, безробіття та брак перспектив. Натомість країни-реципієнти, зокрема США, Німеччина, Канада, Велика Британія й Австралія, дедалі більше покладаються на імміграцію як на інструмент підтримки економічного зростання, поповнення ринку праці та вирішення демографічних проблем. Глобальна трудова міграція не лише відображає, а й формує соціально-економічну картину сучасного світу, поглиблюючи нерівність, але водночас створюючи нові можливості для співпраці між країнами походження і призначення. У цьому контексті важливою є розробка збалансованої та гуманної міграційної політики, яка враховувала б інтереси як трудових мігрантів, так і приймаючих суспільств.

Сучасна трудова міграція перестала бути виключно реакцією на кризові явища. Вона стала важливим інструментом стратегічного вибору, самореалізації та глобальної мобільності. Ринок праці вже не обмежений географічними межами, а працівники дедалі частіше орієнтуються на можливості, гнучкість, безпеку й цінності. Це вимагає нових підходів до

політики управління міграцією, інтеграції та розвитку людського капіталу. Сучасні міграційні потоки зумовлюються комплексом взаємопов'язаних чинників – економічних, соціокультурних, технологічних та інституційних. Поряд із традиційними причинами, такими як пошук вищого рівня доходів і кращих умов праці, зростає значення новітніх факторів: розвитку цифрової інфраструктури, поширення нестандартної зайнятості, ролі міграційних мереж та ціннісних орієнтацій. Ці чинники не лише впливають на масштаби й напрями трудової міграції, а й трансформують її характер, роблячи її більш мобільною, гнучкою та багатовимірною. Таким чином, розуміння природи сучасних міграційних процесів потребує урахування як глобальних структурних змін, так і індивідуальних мотивацій мігрантів.

Глобальні кризи істотно трансформують динаміку трудової міграції, спричиняючи як зростання обсягів переміщення населення, так і зміну напрямків міграційних потоків. Економічні потрясіння, збройні конфлікти та кліматичні катастрофи змушують мільйони людей залишати рідні країни в пошуках безпечнішого середовища та можливостей працевлаштування. Ці процеси створюють додатковий тиск на ринки праці держав-приймачів і водночас формують нові виклики для систем інтеграції. Реакція приймаючих країн та міжнародних інституцій має ключове значення для забезпечення стабільності й прав людини в умовах глобальної нестабільності. Таким чином, трудова міграція в період криз стає не лише економічним, а й гуманітарним явищем, що потребує стратегічного управління.

У контексті динамічних змін, що охоплюють глобальний ринок праці, трудова міграція відіграє ключову роль у забезпеченні балансу між попитом і пропозицією робочої сили. Аналіз сучасних міграційних тенденцій свідчить про зростаючу важливість стратегічного управління цим процесом на національному та міжнародному рівнях. Разом із тим, наявні інституційні механізми часто не встигають адаптуватися до нових викликів — зокрема, до наслідків глобальних криз, демографічних зрушень, цифрової трансформації та зміни характеру праці. З огляду на результати дослідження, доцільно

запропонувати комплекс рекомендацій, спрямованих на вдосконалення міграційної політики, підвищення ефективності регулювання трудових потоків, посилення міжнародної координації та забезпечення прав трудових мігрантів. Вказані пропозиції можуть бути корисними як для формування державної стратегії, так і для подальших наукових досліджень у сфері міграційних процесів.

1. Удосконалення державної міграційної політики

Актуальним напрямом є запровадження більш гнучкої, адаптивної політики у сфері трудової міграції, яка враховувала б динаміку ринку праці, демографічну ситуацію та міжнародні зобов'язання держав. Зокрема, рекомендується спростити процедури оформлення віз та дозволів на працевлаштування для іноземних фахівців, особливо у секторах із дефіцитом кадрів. Крім того, важливо розробити комплексні програми інтеграції трудових мігрантів, які включатимуть мовну підготовку, ознайомлення з правовими нормами та соціальними стандартами держави перебування.

2. Посилення міжнародної співпраці

Зважаючи на транскордонний характер трудової міграції, важливо активізувати міжнародну координацію в межах двосторонніх і багатосторонніх угод. Рекомендується вдосконалити механізми узгодження умов праці, соціального захисту та взаємного визнання професійної кваліфікації. Особливу увагу слід приділити реалізації положень Глобального договору про безпечну, впорядковану та регулярну міграцію, ухваленого під егідою ООН, а також зміцненню ролі таких організацій, як МОМ, МОП та УВКБ ООН.

3. Розвиток систем моніторингу та аналітики міграційних потоків

У сучасних умовах ефективна міграційна політика неможлива без точних і своєчасних даних. Тому доцільно створити національні платформи збору, обробки та аналізу міграційної статистики, які були б сумісними з міжнародними стандартами. Варто також використовувати новітні технології — big data, геоінформаційні системи, аналітику соціальних мереж — для

прогнозування міграційних трендів і формування превентивних заходів державної політики.

4. Інвестування в освіту та професійну мобільність

Необхідно створити сприятливі умови для розвитку людського капіталу, орієнтованого на міжнародний ринок праці. Рекомендується запровадження освітніх програм подвійних дипломів, професійних сертифікацій, короткострокових стажувань та навчальних обмінів у межах міжнародних угод. Особливе значення має навчання молоді іноземним мовам, цифровим компетенціям і навичкам міжкультурної комунікації.

5. Сприяння цифровій трудовій мобільності

У контексті постпандемічного світу дедалі більше значення набуває віддалена зайнятість, фриланс і цифрова мобільність. Тому пропонується розробка спеціальних «віз для цифрових кочівників» (digital nomads visas), створення онлайн-платформ для легального працевлаштування через інтернет, а також запровадження механізмів оподаткування та соціального страхування для працівників, які здійснюють транскордонну віддалену діяльність.

Запропоновані напрями вдосконалення політики у сфері міжнародної трудової міграції відповідають актуальним викликам глобалізованого світу та враховують динаміку сучасних міграційних процесів. Їх реалізація може сприяти підвищенню ефективності регулювання трудової міграції, посиленню соціального захисту мігрантів, забезпеченню справедливого доступу до ринку праці та зменшенню негативних наслідків міграційних криз. Особливої уваги потребують питання цифровізації трудових потоків, мобільності кваліфікованої робочої сили та поглиблення міжнародної співпраці. Комплексний підхід, що поєднує національні стратегії з глобальними ініціативами, дозволить забезпечити безпечну, впорядковану та продуктивну міграцію в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронко О.С. Вплив глобалізації на міжнародну міграцію робочої сили. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2023. № 73. С. 10–20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-10>
2. Другова Є.В. Глобалізація ринку праці: динаміка міграційних потоків у контексті міжнародних угод. *Сучасний науковий журнал*. 2023. № 2 (2). С. 109–114.
3. Дзеніс О., Шарко Н. Міжнародна міграція робочої сили в сучасних умовах та її вплив на міграційну політику держави. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-20> (дата звернення: 20.01.2025).
4. Grossmann V. How immigration affects investment and productivity in host and home countries. URL: <https://wol.iza.org/articles/how-immigration-affects-investment-and-productivity-in-host-and-home-countries/long> (дата звернення: 20.01.2025).
5. Lodigiani E. The effect of emigration on home-country political institutions. URL: <https://wol.iza.org/uploads/articles/307/pdfs/effect-of-emigration-on-home-country-political-institutions.pdf> (дата звернення: 20.01.2025)
6. Багатуров І.В. Міжнародна трудова міграція: економічні аспекти та наслідки. Київ: Економіка, 2019. 320 с.
7. Кравець О. С. Трудова міграція в умовах глобалізації: причини та виклики. Львів: Фенікс, 2020. 280 с.
8. Литвиненко М.В. Міжнародна міграція: тенденції, фактори, політика. Київ : Наукова думка, 2021. 150 с.
9. Баєва О. Причини та наслідки інтелектуальної міграції людського капіталу. *Економіка та суспільство*. 2023. №52. URL: <https://doi.org/10.32782/10.32782/2524-0072/2023-52-13> (дата звернення: 22.01.2025).

10. Іващук І. О., Стахова Н. В., Живко М. А. Міжнародні міграційні процеси: навчальний посібник / І. О. Іващук, Н. В. Стахова, М. А. Живко. Тернопіль: ЗУНУ. 2022. 204 с.

11. Мульська О. П. Міграційні процеси & економічне зростання: теорія каузальності та практика ефективного управління: монографія. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», Львів, 2022. 472 с.

12. Лугова Є.А. Сучасні тенденції міжнародної міграції робочої сили в умовах глобальних зрушень. Київ: Національний авіаційний університет, 2024. 56 с.

13. Омелянчук О.В. Глобалізація: сутність, тенденції та вплив на економічний розвиток. Київ: Київський національний економічний університет, 2020. 312 с.

14. Демченко А.В. Глобалізація та міжнародна міграція робочої сили. Київ, Вища школа. 2020. 180 с.

15. Castles S., Miller M.J. The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World. London, Bloomsbury Academic, 2020, 420 p.

16. Мішина С.В., Мішин О.Ю. Міжнародна трудова міграція: сучасні тенденції та світові практики / Theoretical and practical aspects of science development: Scientific monograph. Riga, Baltija Publishing, 2023. Part 1. P. 118–178. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/371/10209/21293-1?inline=1> (дата звернення: 22.01.2025).

17. Турло Н., Літвін Є. Globalisation and the dynamics of labour migration / Глобалізація та динаміка міграції робочої сили. Scientific monograph. Riga, Baltija Publishing, 2025. Part 1. P. 239–268. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-531-0-33>

18. Гутовська О.В. Міжнародна міграція праці: роль транснаціональних корпорацій. Київ: Київський національний економічний університет, 2018. 224 с.

19. Пилипенко А.А. Міжнародна міграція робочої сили: правове регулювання та вплив на економічний розвиток. Київ: Науковий світ, 2019. 256 с.
20. The World Migration Report 2024. URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2024> (дата звернення: 17.02.2025).
21. Тракслер Р. Й., Палінчак М. М., Стебляк Д. М. Вплив міграції на світову економіку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство* / редкол.: М. М. Король (голов. ред.), М. М. Палінчак, Я. П. Дроздовський та ін. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». 2025. Вип. 54. С. 155–159. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/54_2025ua/26.pdf (дата звернення: 23.02.2025).
22. Trump administration to pay illegal immigrants \$1,000 to leave. URL: https://www.thetimes.com/us/news-today/article/rwanda-migrants-deported-america-deal-tzd2g2nwc?utm_source=chatgpt.com®ion=global (дата звернення: 24.02.2025).
23. Trump administration says it will pay immigrants in the US illegally \$1,000 to leave the country. URL: <https://apnews.com/article/trump-immigration-mass-deportation-payment-border-illegal-c459325c4a73dba0d5a89fa19dbec334> (дата звернення: 24.02.2025).
24. Осіпова Л., Хаєцька О. Міжнародна міграція робочої сили в умовах глобального розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. 60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-22> (дата звернення: 01.03.2025).
25. Калиновський А.О., Зубченко В.В. Економічні тенденції міграції капіталу та робочої сили України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. №6. С. 29–40. DOI: <https://doi.org/10.57125/econp.2024.05.29.03>
26. Мобільність робочої сили України: тенденції та перспективи: колективна монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, д.е.н. В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Електрон. дані. Київ, 2023, 334. URL: <http://ief.org.ua/wp->

<content/uploads/2023/12/Mobil'nist'-robochoi-syly-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 01.03.2025)

27. Коваль Д.І., Волошина С.О. Міграція робочої сили: економічні аспекти. Київ : Економіка України, 2022. 220 с.

28. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 02.03.2025).

29. Григоренко В.М. Соціально-економічні наслідки трудової міграції. Харків: Наукова думка, 2021. 256 с.

30. Срібна С. В., Ступницький В. В., Ступницька Н. І. Контекст сучасних тенденцій міжнародних міграційних процесів. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2020. № 3 (91). С. 148-162.

31. Токар В. М., Гбур З. В. Аналіз показників міграції населення: внутрішня та зовнішня. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-11>.

32. Europe's Migrant Crisis in 2024: Numbers Fall but Attitudes Harden. CGTN Europe. URL: <https://newseu.cgtn.com/news/2025-01-01/Europe-s-migrant-crisis-in-2024-Numbers-fall-but-attitudes-harden-1zBgDFABPYQ/p.html> (дата звернення: 04.03.2025).

33. World Employment and Social Outlook: Trends 2024. URL: <https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/world-employment-and-social-outlook-trends-2024> (дата звернення: 07.03.2025).

34. OECD: *Measuring and assessing talent attractiveness in OECD countries*. URL: https://www.oecd.org/en/publications/measuring-and-assessing-talent-attractiveness-in-oecd-countries-second-edition_133b6085-en.html (дата звернення: 10.03.2025).

35. BCG: *Migration Matters: A Human Cause with a \$20 Trillion Business Case*. URL: <https://www.bcg.com/publications/2022/global-talent-migration-the-business-opportunity> (дата звернення: 10.03.2025).

36. Chen J., Xu Z. The Impact of the Digital Divide on Labor Mobility and Sustainable Development in the Digital Economy. *Sustainability*. 2024. 16(22):9944. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16229944>.

37. Colleen Putzel-Kavanaugh, Meghan Benton Bridging the Gap between the Gig Economy and Migration Policy. Migration Policy Institute. July 2024. URL: https://www.migrationpolicy.org/research/gig-economy-migration-policy?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.03.2025).

38. Vincenzo Scoppa, Manuela Stranges Cultural Values and Decision to Work of Immigrant Women in Italy. *Review of Labour Economics and Industrial Relations*. 2019. 33 (1). Pp. 101-123. URL: https://www.iza.org/publications/dp/8522/cultural-values-and-decision-to-work-of-immigrant-women-in-italy?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.03.2025).

39. Helmut Rainer, Thomas Siedler The role of social networks in determining migration and labour market outcomes. *Economics of Transition*. 2009. Volume 17, Issue 4 DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0351.2009.00365.x>

40. The global economic crisis and migrant workers: Impact and response. International Labour Organization. URL: https://www.ilo.org/publications/global-economic-crisis-and-migrant-workers-impact-and-response?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.03.2025).

41. The Impacts COVID-19 on Women and Labour Migration. International Organization for Migration. URL: https://www.iom.int/video/impacts-covid-19-women-and-labour-migration?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.03.2025).

42. The State of Global Mobility in the Aftermath of the COVID-19 Pandemic. International Organization for Migration. URL: https://publications.iom.int/books/state-global-mobility-aftermath-covid-19-pandemic?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.03.2025).

43. Global Trends Forced Displacement in 2023. URL: https://www.unhcr.org/sites/default/files/2024-06/global-trends-report-2023.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.03.2025).

44. «EU won't impose migrant quotas on us» pledges Tusk after member states approve migration pact. URL: <https://notesfrompoland.com/2024/05/14/eu-wont-impose-migrant-quotas-on-us-pledges-tusk-after-member-states-approve-migration-pact/> (дата звернення: 12.03.2025).

45. UK to end visas for care workers as part of immigration clampdown. URL: <https://www.ft.com/content/f844df48-09a3-47bf-b467-a2cb5bc9a307> (дата звернення: 12.03.2025).

46. Denied, detained, deported: the faces of Trump's immigration crackdown. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2025/apr/28/trump-immigration-people-detained-deported-cases> (дата звернення: 12.03.2025).

47. Регулювання міграції: прийом біженців з України. Європейська комісія. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_uk?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 12.03.2025).

48. By Sam Metz A school helps migrants in Mauritania. Is it enough to keep them from leaving for Europe? URL: <https://apnews.com/article/mauritania-migrants-education-europe-africa-bd3badc5a12be29dd85fbff03c59e478> (дата звернення: 13.03.2025).